

מגזין הבולאים בישראל

שוב

גליון מס' 72 • ניסן תשס"ח • אפריל 2008 • מחיר 30 ש"ח

أورشليم من ذهب
התשס"ח 2008 אהרן שבו

JERUSALEM OF GOLD

ירושלים של זהב

המחיר 22.50 ש"ח PRICE NIS 22.50

אמר רבי עקיבא לרעייתו רחל: לו היה לי, הייתי נותן לך ירושלים של זהב (נדרים נ ע"א)

Genuine 22 Karat Gold

גליון מס' 72
ניסן תשס"ח - אפריל 2008
מחיר: 30 ש"ח
מנוי שנתי: 100 ש"ח

בהוצאת התאחדות בולאי ישראל
מען המערכת לפניות ולמנויים:

ת"ד 4523, ת"א 61045

טל': 03-6295547

פקס: 03-5259716

E-mail: ipf@netvision.net.il

http://www.israelphilately.org.il

מנכ"ל: טיבי יניב

עורך ראשי: משה רימר

עיצוב גרפי: א. אורן הפקות דפוס

הפקה: א. אורן הפקות דפוס

שדרות רוטשילד 109, ת"א

קטלוג אליפות העולם בבולאות - ישראל 2008

הקטלוג כולל פירוט מלא של שמות המתחרים בתערוכה, לפי מדורים, כולל ספרות בולאית. עיקר הקטלוג באנגלית, אולם שמות האוספים, המתחרים, והספרים, מופיעים גם בעברית. כך גם ברכת נשיא המדינה ויתר הברכות, רשימת השופטים והמארגנים, דוכני הסוחרים, השירותים הבולאיים, ובתי המכירה הפומבית.

בקטלוג מתפרסמים מאמרים ממצים מאד אודות בולאות ארץ ישראל לדורותיה, ותקופת המעבר בשנת 1948 (באנגלית). המאמרים מלווים בצילומי פריטים נדירים רבים.

כמו כן מופיעה בקטלוג הרשימה המלאה של הפריטים המונפקים לתערוכה ע"י השירות הבולאי, כשגם היא מלווה באיורים והסברים.

לקטלוג מצורף עותק בלתי מנוקב וממוספר (מ 1 עד 5000) של גליונת הזכרון "ירושלים של זהב" המונפקת לרגל התערוכה. הגליונת היא שי של השירות הבולאי לרוכשי הקטלוג.

ניתן לרכוש את הקטלוג במחיר 100 ש"ח ע"י הזמנה ממשרדי התאחדות בולאי ישראל עד תאריך 1 במאי 2008 בלבד, או בדוכן ההתאחדות בתערוכה.

המעוניין בקבלת הקטלוג הביתה לפני התערוכה יוסיף 10 ש"ח דמי משלוח. הקטלוג מתוכנן לצאת לאור עד 1 במאי 2008 אך אין אנו יכולים להבטיח הגעתו לבית המזמין לפני פתיחת התערוכה. המזמינים מראש יוכלו לקבל הקטלוג בתערוכה תוך הצגת הקבלה בדוכן ההתאחדות.

ניתן לשלם בהמחאה אישית או המחאת דואר או במזומן. לא מתקבלים תשלומים בכרטיסי אשראי.

כתובת להזמנה: התאחדות בולאי ישראל, ת"ד 4523, ת"א 61045. טל: 03-6295547

בקשה להתקבל כחבר בהתאחדות בולאי ישראל

אני החתום מטה מבקש בזה לקבלני כחבר/ה בעמותת התאחדות בולאי ישראל, ומתחייב בזה לציית לתקנות והחלטות העמותה, הוועד הפועל והנהלה.

אני מצהיר/ה כי אזרחותי ישראלית ו/או אני תושב/ת ישראל ובוגר/ת.

כן מתחייב/ת אני לשלם את דמי החבר המגיעים ממני במועד, כפי שייקבע מידי פעם, כל זמן חברותי בעמותה, אלא אם כן אחליט לפרוש מן העמותה, מכל סיבה שהיא, ואז אודיע על כך בכתב להנהלת העמותה.

שם _____	ת' לידה: _____	ת' זיהוי: _____
משפחה _____	פרטי _____	
מען: יישוב, רחוב ומספר בית: _____		
טלפון בית: _____	טל'. נייד: _____	פקס: _____
דוא"ל: _____		
כתובת למשלוח דואר: _____		
תאריך: _____	חתימה: _____	

ניתן לצלם את הטופס, או להעתיקו בכתב יד, ולשלוח בצירוף 100 ש"ח דמי חבר לשנה לכתובת:

התאחדות בולאי ישראל, ת"ד 4523, ת"א 61045. טל: 03-6295547

הצעה זו תקפה עד 1 ביוני 2008, ולאחר מכן יהיו דמי החבר 150 ש"ח לשנה.

ניתן לשלוח המחאה אישית, המחאת דואר, או מזומן (לא מתקבלים תשלומים בכרטיסי אשראי).

תוכן העניינים

- 3 • חברות אישית בהתאחדות
- 4 • מדריך למבקר בתערוכה
- 6 • ירושלים של זהב
- 8 • הנפקות חדשות
- 10 • הדואר בא אתמול
- 12 • הרצים יצאו דחופים
- 16 • המוקדמים של המוקדמים
- 17 • המוקדמים
- 20 • בולי המנדט
- 22 • תקופת המעבר
- 24 • דואר ישראל
- 26 • איסוף מסורתי
- 27 • איסוף תולדות הדואר
- 28 • איסוף לפי נושאים
- 30 • חותמות התערוכה

התאחדות בולאי ישראל נוסדה עוד לפני הקמת המדינה, ואחרי שינויים במבנה הארגוני שלה היא כיום עמותה רשומה כחוק ובעלת תקנון המתפרסם באתר האינטרנט שלה. (המתעניין בחברות אשר אין לו גישה לאינטרנט יוכל לקבל עותק של התקנון בדואר).

ההתאחדות דואגת לקידום הבולאות בארץ ולשם כך היא מסייעת להקמת אגודות מקומיות ומתמחות ארציות ועוזרת בתפקודם השוטף, מארגנת חוגי נוער, מקיימת אתר אינטרנט, מוציאה לאור דו ירחון, מפעילה ספריה בולאית, ציבורית, מארגנת תערוכות עולמיות, בינלאומיות, לאומיות ונוספות, כולל מקומיות וירידים. היא חברה באיגוד הבולאות העולמי ובאיגוד הבולאי האירופי, היא דואגת להדרכת מציגים, הכשרת שופטים בכל הרמות והכשרת מדריכי חוגי בולאות, ודואגת לפרסום ספרות בולאית.

הב"י הקימה ביחד עם חברת הדואר קרן לעידוד הבולאות, ובמסגרתה מתאפשר מימון הפעילות לקידום הבולאות בישראל. רוב התקציב מקורו כמובן בחברת דואר ישראל, אך בנוסף למימון חיוני שיתוף הפעולה עם השירות הבולאי של חברת הדואר. במסגרת שיתוף פעולה זה מקיימת התאחדות בולאי ישראל התייעצויות קבועות עם השירות הבולאי, הנעזר בה רבות בכל פעילויותיו. הב"י מסייעת לשירות בנושאים מקצועיים בולאיים, דוגמת חברות בוועדה הציבורית לתכנון בולים ולבחירת העיצוב, מסייעת לשירות הבולאי בארגון השתלמויות סגלי הוראה בנושא הבולים.

ההתאחדות חברה בוועדה הציבורית לניהול המוזיאון לתולדות הדואר והבולאות ע"ש אלכסנדר שבמסגרת מוזיאון ארץ ישראל.

בארץ פועלים כעשרים וחמישה מועדונים לאספנים מבוגרים ועוד מספר חוגי נוער. המועדונים והחוגים מקיימים מפגשים קבועים בנושא הבולאות. בנוסף פועלות מספר אגודות ארציות המתמחות בתחומי איסוף מיוחדים. גופים אלו מאוחדים תחת קורת הגג של התאחדות בולאי ישראל.

חברות בהתאחדות היא חברות אישית, וניתן לממש באחת משתי דרכים

1. ישירות, ע"י מילוי הטופס המתפרסם בגיליון זה ומשלוח דמי חבר.
2. באמצעות חברות באחת האגודות

החברות בהתאחדות, שמשמעותה מילוי טופס הרשמה לאותה אגודה, החייבת להיות עמותה רשומה כחוק, ותשלום דמי החבר לאותה אגודה. סכום דמי החבר שונה בין אגודה לאגודה, וכך גם התקנונים שלהם. החברים באגודות אלו חותמים גם על טופס חברות דומה להתאחדות בולאי ישראל, אך אינם משלמים דמי חבר נוספים להתאחדות.

זכויות החברים המאוחדים בהתאחדות בולאי ישראל

כל אספן חבר התאחדות זכאי:

- לקבל לביתו עותק של עיתון שובל, מגזין הבולאים בישראל, (6 פעמים בשנה) ללא תשלום נוסף.
- זכות להשתתף כמציג ישראלי רשמי בתערוכות בולים, בארץ ובעולם.
- זכות שימוש בספרית ההתאחדות בת"א המנויה על עשרות כתבי עת וקטלוגים בולאיים מכל העולם. ההשאלה הנה גם באמצעות הדואר.
- לקבל הגנה במקרה של סכסוך הקשור ברכישות בחנויות בולים או במכירות פומביות.
- השתתפות ללא תשלום נוסף באירועים שנתיים דוגמת כנס יום הבולאות, הועידה השנתית, יום הנוער, יריד בולאי.
- סיוע בארגון תערוכות בולים מקומיות.
- זכות לבחור ולהיבחר למוסדות ההתאחדות.

חובות

- תשלום דמי חבר שנתיים.
- לקדם הבולאות בארץ, לפי יכולתו.
- לשמור על כללי התנהגות בולאית נאותה.
- להחליף/למכור/לקנות בולים ביושר והגינות.

הפעילות האופיינית למועדונים מקומיים

- חילופי בולים ומעטפות, במסגרת מפגשים שבועיים או דו-שבועיים.
- הרצאות של אספנים מתקדמים בתחומי האיסוף העיקריים.
- הצגת אוספים של חברים.
- מפגשים חברתיים ועיוניים בין החברים.

הפעילות באגודות הארציות

ה-"אגודה לתולדות הדואר של ארץ-ישראל"

מפרסמת רבעון מקצועי בשפה האנגלית, אשר שם דגש על גילויים חדשים מתמידים. היא מוציאה לאור ספרי מחקר בולאי בתחום.

האגודה לאיסוף לפי נושאים (איל"ת) מפרסמת דו-ירחון בעברית, מארגנת מכירות פומביות בין חבריה.

אגודת "יודאיקה" מפרסמת דף מידע הכולל את בולי היודאיקה החדשים שהופיעו בעולם.

כל האגודות הארציות מקיימות מדי פעם מפגשי חברים.

אופי הפעילות בחוגי הנוער

חוגי הנוער מתקיימים במסגרות שונות, בבתי ספר, במתנ"סים, ליד מועדוני הבולאים, כחלק מתוכנית קורסי ההעשרה של העיריות ועוד.

בחוגים המאורגנים ישירות ע"י התאחדות בולאי ישראל לומדים הילדים בולאות לפי מערכי שיעור קבועים ומתוכננים מראש, והמועברים ע"י מדריכות בולאות מוסמכות. הילדים מצטיידים בציוד בולאי ובמבחר גדול של בולים. הלימוד נעשה באמצעות משחקים, הפעלה, מילוי חוברות לימוד, צפייה בשקופיות וסרטי הדרכה בולאית, ולימוד כיצד לארגן אוספים לתצוגה. לקראת סוף שנת הלימודים מציגים הילדים את הישגיהם בתערוכה מקומית והמצטיינים מוזמנים לתחרות ארצית.

חובב בולים, היה גם אתה חלק מהבולאות המאורגנת. התוודע לפעילויות ולחידושים המקומיים והעולמיים בתחום הבולאות, התעדכן בערך המסחרי והבולאי של אוספך, התחל להתחרות כמציג בתערוכות, למד כיצד לשמור על בולך מפני פגעי הטבע, צור קשר עם אספנים בחו"ל ובארץ. כך תגדיל את הנאתך מהתחביב הנהדר הזה, תחביב המלכים ומלך התחביבים, הבולאות.

צור קשר

התאחדות בולאי ישראל
רח' פינסקר 2 (פינת רח' אלנבי)
ת"ד 4523, תל אביב 61045
טל' 972-3-6295547; פקס: 972-3-5259716
ד' אלקטרוני info@israelphilately.org.il
המשרד פתוח בימי א', ב', ד', ה', 09.00 עד 16.30,
יום ג', 12.00 עד 19.30.
הספרייה פתוחה ביום ה' 12.00 עד 19.30.

אליפות העולם בבולאות ישראל 2008

מאמר אחרון לקראת תערוכת הבולים הבינלאומית שתיערך בישראל
בחודש מאי 2008, ובו נמליץ בפני המבקרים כיצד להתמצא בתערוכה

מאת: משה רימר

של שופט מתלמד. יתר חברי צוות השיפוט בוחנים את רמת ידיעותיו, ובודקים עד כמה הוא בקיא בכללי השיפוט. המועמד שעבר בהצלחה גם את המבחן הזה, זכאי להתמנות כשופט בתערוכות בולים.

כיצד נקבעת רמתו של האוסף?

צוות השופטים בודק את הדרך בה בנה האוסף את התצוגה הבולאית, ובוחן את איכות הפריטים הבולאיים הכלולים באוסף. בחינה זו נעשית למול שורה של כללים, שעמידה בהם תזכה את האוסף בנקודות.

אחד הכללים, לשם דוגמה, דורש מן השופט לבחון עד כמה נדירים הפריטים שמציג האוסף. אם האוסף מציג רק פריטים שאינם נדירים במיוחד, הוא יקבל ציון מסוים. ריבוי של פריטים נדירים יזכה את האוסף בציון גבוה בהרבה.

כיצד יודעים השופטים איזה פריט הוא נדיר ואיזה לא?

זו בדיוק הנקודה בה משתקפים מומחיותם וניסיונם של חברי צוות השיפוט, וזו גם אחת הסיבות מדוע השיפוט אינו מתבצע על ידי שופט יחיד.

האם השופטים מכירים את כל הבולים שבעולם?

חברי צוות השיפוט מקבלים מראש את תוכניות האוספים אותם הם עתידים לשפוט בתערוכה, כך שיש להם את הזמן להתכונן וללמוד באיזה פריטים הם עשויים להיתקל במהלך עבודת השיפוט.

האם האוסף מקבל גיליון ציונים בסיסם השיפוט?

בהחלט כן. האוסף מקבל גיליון ציונים בו רשום מספר הנקודות שצבר בגין כל אחד מן הכללים עליהם נבחן (לדוגמה, 17 נקודות מתוך 20 נקודות אפשריות). בנוסף רשום בגיליון הציון הסופי שקיבל (לדוגמה: 81).

צבירת מספר מסוים של נקודות מזכה את האוסף במדליה, וככל שהציון גבוה יותר, כך גם רמת המדליה תהיה גבוהה יותר. 89 נקודות, לשם דוגמה, יזכו את האוסף במדליה "מוזהב גדול", בעוד 90 נקודות יעניקו לו מדליה זהב קטן.

יום 14 במאי 2008 תיפתח בגני התערוכה בתל אביב אליפות העולם בבולאות. המדובר בתערוכת בולים בינלאומית, בהשתתפות עשרות מדינות מכל רחבי תבל, אירוע המתקיים בישראל אחת לעשר שנים.

ניסיון העבר מלמד, כי רבים מאלו המבקרים בתערוכה בפעם הראשונה מתקשים להתמצא בין שפע המוצגים, ואינם ממצים את החוויה הטמונה בה עד תום.

במאמר זה נציג שאלות שנשאלו בעבר על ידי מבקרים בתערוכות בולים, ונסה להסביר מה זו בעצם תערוכת בולים, ומדוע מומלץ בחום לבקר בה.

מה זו תערוכת בולים?

תערוכת בולים היא תערוכה, בה מוצגים לראווה אוספים של פריטים הקשורים לדואר ולבולאות. בהגדרה זו כלולים לא רק בולים, אלא גם מעטפות, גלויות דואר, חותמות ופריטים רבים נוספים.

מי מציג בתערוכת בולים?

המציגים הם כולם אספנים פרטיים, שהחליטו להעמיד את האוסף האישי שלהם לתחרות.

האם האוספים מתחרים זה מול זה?

לא! על פי הכללים הנהוגים בתערוכות בולים, נבחן כל אוסף בפני עצמו אל מול שורה של כללים מוסכמים הידועים לאספנים מראש. תיאורטית, אין כל מניעה חוקית לכך שכל האוספים יזכו בציון הגבוה ביותר. מעשית, כמובן, זה לא קורה, ותמיד יש אוספים מוצלחים יותר ומוצלחים פחות.

מי בוחן את האוספים?

בחינת האוספים בתערוכה בינלאומית דוגמת "ישראל 2008" נעשית על ידי צוות של עשרות שופטים, המגיעים מהמדינות השונות ששלחו נציגים לתערוכה.

כיצד מתמנים השופטים?

כל אחד מן החברים בצוות השופטים הוא אספן בולים, שהציג בעבר בתערוכות בולים וזכה להגיע לרמה מסוימת, גבוהה במיוחד. לאחר שענה על תנאי סף זה, נדרש האוסף להשתתף בצוות שיפוט במעמד

איזה מדליות מוענקות למציגים בתערוכה?

המדליה הגבוהה ביותר היא מדליית זהב גדול, ובנוסף מוענקות מדליות זהב, מוזהב גדול, מוזהב, כסף גדול, כסף, מוכסף, ותעודת השתתפות.

האם כל האוספים נשפטים באותו אופן?

לא.

יש מספר דרכים בהן ניתן להכין האוסף לתצוגה, ולכל אחת מהדרכים הללו יש כללי שיפוט המיוחדים לה. על שלוש הדרכים המקובלות ביותר ניתן לקרא במאמרים שבהמשך החוברת שבידך.

האם מותר לאספן להציג אוסף בכל היקף שהוא?

לא.

כללי התחרות קובעים כי האוסף חייב להיות בהיקף של חמש מסגרות תצוגה. כלל זה אינו תקף לגבי אוספי נוער, הרשאים להציג גם אוסף בהיקף קטן יותר. כלל זה אינו תקף גם לגבי המשתתפים באחד מאגפי התצוגה, המכונה "מסגרת אחת", ובו מוצגים רק אוספים שהיקפם, מטבע הדברים, מסגרת אחת.

מה זאת אומרת "מסגרת"?

מסגרת, היא הכינוי המקובל ללוח תצוגה, עליו ניתן להניח 16 דפים בגודל A4. אספן המתחיל להציג בתערוכות נדרש כאמור להכין תצוגה בהיקף של חמש מסגרות, משמע, 80 דפי תצוגה.

האם ההיקף משתנה עם הזמן?

בהחלט כן.

אוסף שקיבל ציון המזכה אותו במדליה מוזהב גדול, אינו יכול להמשיך ולהיות מוצג בהיקף של 5 מסגרות, אלא חובה על האספן להגדילו, ולהציג אותו בהיקף של 8 מסגרות (128 דפי תצוגה).

למה?

אחת המטרות בתערוכת בולים היא לגרום למציג לשפר את האוסף באופן מתמיד, ולא לאפשר לו לקפוא על שמריו. תוספת של 3 מסגרות מחייבת את האספן להשיג חומר בולאי נוסף, ולארגן מחדש את דפי התצוגה לקראת התערוכה הבאה בה יבקש להשתתף.

מה הם המספרים הרשומים בראש מסגרת התצוגה?

זהו המספר המזהה של המסגרת כפי שהוא מופיע בקטלוג התערוכה.

ולמה מודבק דגל בראש אחת המסגרות?

הדגל מודבק על המסגרת הראשונה בה מתחילה תצוגה מסוימת, וניתן ללמוד ממנו לאיזו מדינה שייך האספן. מהתמונה ניתן ללמוד כי מסגרת מספר 194 היא המסגרת הראשונה של תצוגה השייכת לאספן ישראלי.

האם יש משמעות לצבע של הלוח שבראש המסגרת?

כן. על מנת להקל על ההתמצאות בין אלפי מסגרות התצוגה, יהיו כל המסגרות השייכות לאותו אגף בתערוכה צבועות בצבע אחיד.

מה עוד ניתן ללמוד מן המסגרת?

במהלך ימי התערוכה, לאחר שהשופטים יסיימו את עבודת השיפוט ויקבעו את הציון של האוסף, תודבק על כל מסגרת ראשונה, לצד הדגל, מדבקה עגולה ועליה רמת המדליה לה זכה האוסף. ובל נשכח, כי החלק החשוב ביותר במסגרת הם דפי האוסף עצמם, המוצגים בתוך המסגרות.

למה הכול כתוב בשפות זרות? למה לא בעברית?

מאחר והמדובר בתערוכה בינלאומית, קובעים הכללים כי חובה לרשום את הכיתוב של התצוגות באחת השפות הבינלאומיות. לטובת המבקרים הישראלים, ובמיוחד הצעירים שביניהם, דאגה הנהלת התערוכה למספר פתרונות שיקלו על ההתמצאות בתערוכה. מעבר למסגרות המשתתפות בתחרות, הוקצה בתערוכה מקום לאגף מיוחד המכונה בשם "אגף ההדרכה". באגף זה רוכזו עשרות מסגרות תצוגה שמטרתן לאפשר לקהל המבקרים להכיר את עולם הבולאות על היבטיו השונים.

במהלך שעות הפעילות של התערוכה יתקיימו סיורים מאורגנים ללא כל תשלום. סיורים אלו יציגו בפני המשתתפים לקט מבין המוצגים הרבים בתערוכה, ויקנו למעוניינים בכך את הידע שיאפשר להם להמשיך ולסייר בכוחות עצמם.

ומה עוד ניתן לעשות בתערוכה?

ניתן להשתתף בפעילויות של השירות הבולאי, לצפות במצגות הדרכה, לשמוע הרצאות בנושאי בולאות, לבקר בדוכני סוחרי הבולים... העיקר שתבואו ותיהנו.

ירושלים של זהב

לראשונה בישראל הונפקה גלינית זיכרון ועליה הדפסה בזהב אמיתי, 22 קראט. חלקי הזהב מבליטים הן את דמותה של העיר ירושלים והן את כתר הזהב שהיה המקור לביטוי "ירושלים של זהב"

מאת: משה רימר

כוחה של אהבה

בצעירותו היה רבי עקיבא בור ועם הארץ. הוא היה חסר השכלה, ולפי עדותו שלו שנא את תלמידי החכמים ואת כל הקשור ללימוד התורה. עד כמה הייתה שנאה זו גדולה, העיד רבי עקיבא בעצמו בספרו לתלמידיו: "כשהייתי עם הארץ, אמרתי מי ייתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור". אמרו לו תלמידיו: "רבי, אמור ככלב". ואמר להם: "זה (החמור) נושך ושובר עצם, וזה נושך ואינו שובר עצם" (תלמוד בבלי, מסכת פסחים, דף מ"ט, עמוד ב').

לפרנסתו, עבד רבי עקיבא כרועה צאן אצל כלבא שבוע, אחד מעשירי ירושלים, ושם פגשה בו רחל, בתו של כלבא שבוע. בתלמוד (תלמוד בבלי, מסכת נדרים, דף נ' ע"א) מסופר כיצד הבחינה רחל בסגולותיו המיוחדות של רבי עקיבא, התאהבה בו, והסכימה להינשא לו בתנאי שישנה את אורח חייו וילך ללמוד תורה.

ר' עקיבא רועה של כלבא-שבוע היה. ראתה רחל בתו של כלבא-שבוע שהוא צנוע ומעולה. אמרה לו: אם אתקדש לך תלך לבית המדרש? אמר לה: הן. נתקדשה לו בצנעא. שמע כלבא-שבוע והוציאה מביתו והדירה הנאה מכל נכסיו. הלכה ונשאת לר' עקיבא.

הביטוי "ירושלים של זהב" חדר לתודעה הציבורית של מדינת ישראל במוצאי יום העצמאות תשכ"ז (15 במאי 1967).

באותם ימים נהוג היה לקיים במוצאי יום העצמאות פסטיבל שירי זמר, בו הושמעו שירים עבריים חדשים ונשפטו על ידי שופטים ועל ידי הקהל שנכח באולם. בתום השמעת השירים והצבעת הקהל, בזמן שבו עסקו השופטים בספירת הקולות, עלתה לבמה זמרת צעירה ולא מוכרת בשם שולי נתן, והשמיעה שיר חדש, פרי עטה של נעמי שמר. היה זה שיר אהבה וגעגועים לירושלים העתיקה, שהייתה כבושה מאז מלחמת העצמאות בידי הירדנים, ושמו היה "ירושלים של זהב".

השיר "ירושלים של זהב"

השיר נולד ביוזמתו של טדי קולק, ראש עיריית ירושלים, שביקש להזמין שיר מיוחד לכבוד ירושלים על מנת להשמיעו במסגרת פסטיבל שירי הזמר במוצאי יום העצמאות. הוא פנה אל גיל אלדמע, ממארגני האירוע, והוא שהפנה את טדי קולק אל נעמי שמר.

למרות שהשיר לא השתתף בתחרות, והושמע רק על מנת להעסיק את הקהל בזמן ההפסקה, כבש השיר את הקהל באופן מיידי. שולי נתן הוזמנה לחזור לבמה ולהשמיע את השיר בפעם השנייה באותו ערב, והשיר "ירושלים של זהב" גנב את ההצגה מן השיר שזכה במקום הראשון בתחרות (השיר "מי יודע כמה" בביצוע מייק בורשטיין).

כשלושה שבועות לאחר יום העצמאות תשכ"ז פרצה מלחמת ששת הימים, בה שוחררה העיר העתיקה של ירושלים. על רקע גל האופוריה ששטף את ישראל בעקבות הניצחון הגדול, קיבל השיר "ירושלים של זהב" משמעות כמעט מיסטית, והפך לאחד השירים שייצגו עבור הציבור בישראל את מלחמת ששת הימים והצלחותיה.

בשלב מסוים היו אף כאלו שביקשו לקבוע את "ירושלים של זהב" בתור ההמנון הלאומי של מדינת ישראל, במקום "התקווה".

מקור הביטוי "ירושלים של זהב"

למרות הפופולאריות הרבה של השיר, לא רבים ידעו מה מקורו של הביטוי "ירושלים של זהב". היו שייחסו אותו לצבעה המוזהב של כיפת הסלע, אותו מבנה הניצב על הר הבית, והמכונה בטעות "מסגד עומר". אחרים ייחסו את השם לצבען המוזהב של אבני הבנייה בירושלים, במיוחד לאור הזריחה.

למעשה, מקור הביטוי הזה קדום בהרבה, והוא מופיע בתלמוד. אחד המקורות המתייחסים לנושא ירושלים של זהב מפגיש אותנו עם דמותו של אחד מהחשובים בחכמי התלמוד, רבי עקיבא.

אמרו: לא נפטר ר' עקיבא מן העולם עד שהיו לו שולחנות של כסף ושל זהב ועד שעלה למטתו בסולמות של זהב. היתה אשתו יוצאה בקרדוטין ובעיר של זהב. אמרו לו תלמידיו: רבי, בישתנו ממה שעשית לה. אמר להם: הרבה צער נצטערה עמי בתורה.

רבי עקיבא זכר את הבטחתו לרחל, והתלמוד מציין כי קנה לאשתו האהובה "עיר של זהב". כתר זה היה יקר כל כך, עד שאפילו לאשת רבן גמליאל, נשיא הסנהדרין, לא היה תכשיט כזה. התלמוד (ירושלמי, שבת פ"ו, א) מספר כי נתקנאה ברחל, והתלוננה בפני בעלה על שאינו קונה לה כתר דומה.

מעשה בר' עקיבא שעשה לאשתו עיר של זהב. ראתה אשתו של רבן גמליאל ונתקנאה בה. באה ואמרה לבעלה. אמר לה: וכי כך היית עושה לי את כמו שזו עשתה לו, שהיתה מוכרת מקלעות ראשה ונותנת לו והוא עוסק בתורה?

כיצד נראה כתר "ירושלים של זהב"?

חכמי התלמוד, שהתלבטו בשאלה מה הייתה צורתו של התכשיט היקר, נענו על ידי חכמי קיסריה כי המדובר בכתר זהב הנראה כמו חומה של עיר. כתר כזה מוכר כיום ממספר מקורות בעולם העתיק, ובחפירות ארכיאולוגיות התגלו פסטיסים ופסלים של נשים ולראשן כתר בדמות חומות של עיר מבוצרת.

בימי בית שני נהגו כלות ביום חופתן לענוד כתר "ירושלים של זהב" כחלק מלבוש הכלולות החגיגי, אולם מנהג זה פסק לאחר דיכוי המרד הגדול וחורבן בית המקדש. הקיסר הרומאי אספסינוס הטיל שורה של גזירות כנגד חוקי היהדות, ובין היתר אסר על כלות לענוד את הכתר בטקס נישואיהן. עם השנים הלך הביטוי "ירושלים של זהב" והשתכח מן התודעה, עד אשר החזיר שירה של נעמי שמר ז"ל את הביטוי למרכז הבמה.

חיי הזוג הצעיר לא היו קלים כלל וכלל. מששמע כלבא שבוע על נשואי בתו, הדיר אותה מנכסיו וניתק עימה כל קשר. רבי עקיבא ורעייתו נותרו בחוסר כל, ונאלצו להתגורר בחורף הירושלמי הקר על ערימות הקש שבמתבן.

מידי בוקר, שהיו מתעוררים מן השינה, סייע רבי עקיבא לרחל רעייתו ללקט את התבן שנאחז בשערה. הוא הצטער מאוד על התנאים הקשים שנאלצת רחל, בת העשירים לשעבר, לסבול עקב אהבתה אליו, והבטיח לרחל כי יום יבוא ויחליף את אניצי הקש שבשערה בתכשיט היקר והנחשק מכל, כתר זהב ושמו "ירושלים של זהב".

בימות החורף היו ישינים במתבן, היה מלקט תבן מתוך שערותיה. אמר לה: אלמלי היה בידי הייתי נותן לך ירושלים של זהב... אמרה לו: לך ולמד בבית המדרש. הלך וישב שנים עשרה שנה בבית המדרש לפני ר' אליעזר ור' יהושע.

ממשיך התלמוד ומספר כיצד עמדה רחל על כך שרבי עקיבא ילך ללמוד תורה, ואף מכרה את שערה על מנת לממן את לימודיו. רבי עקיבא בן הארבעים, שלא ידע אפילו קרא וכתוב, נאלץ להתגבר על המבוכה הכרוכה בישיבה על ספסל הלימודים לצד זאטוטים, ובהשפעתה של רחל התמיד בלימודיו.

שנים רבות למד רבי עקיבא, עד שהפך למלומד החשוב בדורו. בתום התקופה, כשהוא נחשב לעילוי וגדול בתורה, שב רבי עקיבא אל ביתו כשהוא מלווה באלפי תלמידים שבאו ללמוד תורה מפיו.

ההבטחה שהתגשמה

רחל, שלא ראתה את בעלה שנים רבות, יצאה לקראתו תוך אמונה שלמה שלא שכח אותה ואת הבטחתו לה. משהגיעה אל פמליית המכובדים שסביב רבי עקיבא, ביקשו תלמידיו של רבי עקיבא לגרש את האישה התימהונית המבקשת לגשת אל המנהיג הרוחני הדגול, אולם רבי עקיבא עצר בעדם באומרו, כי כל הידע והתורה שלמד ולימד, בזכותה הם.

לסוף שנים עשרה שנה עמד וחזר לביתו והביא עמו שנים עשר אלף תלמידים. יצאו הכל לקראתו. שמעה אשתו ויצאה אף היא לקראתו... כשהגיעה אצלו נפלה על פניה והייתה מנשקת רגליו. דחפוה תלמידיו. אמר להם: הניחוה, שלי ושלכם - שלה הוא.

גם כלבא שבוע היה בין מקבלי פניו של החכם החשוב, מבלי שידע כי זה חתנו, רועה צאנו לשעבר. כלבא שבוע, שהתחרט על הנדר שנדר נגד בתו, בא אל רבי עקיבא בבקשה שימצא את הדרך לבטל את הנדר.

שמע אביה שאדם גדול בא לעיר. אמר: אלך אצלו, אפשר שיתיר נדרי. בא אצלו. אמר לו ר' עקיבא: אלמלי ידעת שיהא (בעלה) אדם גדול היית מדירה? אמר לו: אפילו פרק אחד, אפילו הלכה אחת. אמר לו: אני הוא. נפל על פניו ונשקו לר' עקיבא על רגליו ונתן לו חצי ממונו.

מחצית מהונו העצום של כלבא שבוע הפכה את רבי עקיבא, כעדות המדרש (אבות דרבי נתן ו) לאחד מעשירי הארץ. הוא גמל לרחל על שנות הסבל הרבות שנאלצה לסבול עקב אהבתה לו, והעתיר עליה מתנות יקרות.

אחוזה בית בציור נחום גוטמן

בשנת 1934, לרגל מלאת 25 שנה לתל אביב, הכינה עיריית תל אביב ספר מהודר ומלא תוכן שסקר את קורותיה והתפתחותה של העיר העברית הראשונה.

ראש העיר דאז, מאיר דיזנגוף, ביקש מהצייר נחום גוטמן להכין סדרה של איורים בהם יופיעו הנופים והדמויות שעיתרו את תל אביב בשנותיה הראשונות.

נחום גוטמן היה ילד קטן כשהוקמה תל אביב, ובזיכרונות נחקקו המראות כמלאי חן ומתוקים. איוריו של נחום גוטמן הפכו לסימן ההיכר של תל אביב הקטנה, ולמעשה הם שקיבעו את מעשיהם של חלוצי תל אביב בזיכרון הקולקטיבי.

לרגל חגיגות שנת 60 למדינה, הכריז משרד החינוך בשיתוף עם השירות הבולאי על תחרות בין בתי הספר לעיצוב בולים.

התחרות החלה במסגרת כיתתית, ובין הזוכים ברמה זו, נבחר בהצבעה דמוקרטית הציור שייצג את בית הספר כולו. ציור זה הודפס על גיליונות אישיים של "הבול שלי", ועלה לשלב הגמר. מתוך מאות ציורים שהוצעו על ידי בתי הספר מכל רחבי הארץ, נבחרו שלושת הציורים שהונפקו כבולי דואר.

הזוכים הם: בול "60 לישראל" של דניאל חזן, ביי"ס "גיל - רבין", כיתה ג', שדרות; בול "ישראל זה הבית" של יובל סולימה ועדן וילקר, ביי"ס "גולן", כיתה ו', רמת השרון; בול "אני אוהב את ישראל" של איתי אפשטיין, ביי"ס "קציר", כיתה ח', חולון.

ילדים מציירים 60 לישראל

קונטרס מהודר אתרי מורשת עולמית

לרגל תערוכת הבולים הבינלאומית הכין השירות הבולאי קונטרס מהודר. בתוכו רוכזו חמשת הבולים, אשר הונפקו בחודשים האחרונים לציון האתרים בישראל שהוכרזו כאתרי מורשת עולמית.

לצד הבולים רוכזו בקונטרס תמונות של ממצאים ארכיאולוגיים ותמונות היסטוריות המתארות את חשיבותו של האתר ואת הסיבה להכרזתו כאתר מורשת.

קונטרס מהודר תל אביב

לכבוד תערוכת הבולים ישראל 2008 הנפיק השירות הבולאי קונטרס מהודר מיוחד במינו. מאמץ חריג הושקע בעיצוב ובהכנת קונטרס זה, הכולל בתוכו שפע של תמונות ומידע על ראשיתה של תל אביב ועל התפתחותה.

החידוש העיקרי מצוי בכריכת הקונטרס, בה שולבה לשונית קרטון אותה ניתן למשוך. במצב רגיל מוסתרים בתי תל אביב בתוך הדופן הכפולה של הקונטרס, אולם משיכה בלשונית תמחיש למתבונן את הסיפור ולפיו נולדה תל אביב מן הים.

קונטרס מהודר אגמון החולה

בהתבסס על סדרת הבולים שהונפקה לכבוד אגמון החולה, הנפיק השירות הבולאי לרגל תערוכת ישראל 2008 קונטרס מהודר במבנה מיוחד. בין דפי הבולים שבקונטרס משולבים דפי עבודה לילדים, המציעים שורה של שעשועים ואתגרים.

קונטרס מהודר תיבת נח

גם בקונטרס זה כלולים, מעבר לבולי תיבת נח, מספר דפי עבודה המציעים לילדים שעה של נחת.

הדואר בא אתמול

תיאור קצר הסוקר את שירותי הדואר והעברת ידיעות שפעלו במהלך ההיסטוריה בארץ ישראל וסביבתה

מאת: משה רימר

המוקדמים של המוקדמים

הפריטים הקדומים ביותר הזמינים לאספנים פרטיים, ושניתן לראות אותם מוצעים מעת לעת במכירות פומביות, הם מכתבים שנשלחו על ידי סוחרים או על ידי מוסדות כנסייתיים החל מן המאה החמש עשרה.

פריטים אלו נדירים למדי, ולרוב ניתן יהיה לראות לכל היותר מספר מצומצם מהם בפרקי המבוא של אוספים העוסקים בתולדות הדואר של ארץ הקודש.

דברי דואר מתקופות אלו זכו בפי האספנים לכינוי "המוקדמים של המוקדמים".

המוקדמים

לפני שניגש לתיאור סוג הפריטים אליהם מתייחס פרק זה, יש מקום להסביר את משמעות המונח "מוקדמים".

הפעם הראשונה בה התקיים בארץ ישראל ממשל מקומי שהנפיק בולי דואר, הייתה בתחילת שנות העשרים של המאה העשרים, תקופת המנדט הבריטי על ארץ ישראל, או פלשתינה, כפי שהיא נקראה אז. למעשה, זו אמורה הייתה להיות נקודת ההתחלה של אוספים בולאיים המתמקדים בפריטים של ארץ ישראל.

אבל שירותי הדואר היו קיימים כמובן גם קודם לכן, והחל ממחצית המאה התשע עשרה פעלו בארץ ישראל, מעצם היותה חלק מן האימפריה העות'מאנית, שירותי דואר שונים. מנקודת מבטם של אספני ארץ ישראל, תקופה זו מכונה בשם "המוקדמים של ארץ הקודש".

עד מחצית המאה התשע עשרה לא עמד שירות דואר מסודר לרשות האוכלוסייה המקומית בארץ ישראל. קבוצות שונות מקרב יושבי הארץ הפעילו שירותי שליחים פרטיים, דוגמת השירות ששימש את מוסדות הכנסייה. גם היהודים הפעילו מספר שירותי שליחים שהעבירו את המכתבים לבתי הדואר באיסטנבול או בבירות.

החל ממחצית המאה התשע עשרה החלו לפעול בארץ ישראל מספר שירותי דואר. בנוסף לדואר הטורקי פעלו בארץ בתי דואר זרים של מעצמות אירופה, וזאת מתוקף הסכמים שנכפו על האימפריה העות'מאנית החלשה.

תקופת המעבר הראשונה

עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה, נסגרו בתי הדואר הזרים שפעלו בארץ ישראל, ובאופן רשמי פעל בה הדואר הטורקי בלבד.

עם זאת, בארץ ישראל שהו בתקופת המלחמה כוחות צבאיים ממדינות רבות, הן מבעלות בריתה של טורקיה, והן מבעלות בריתה של בריטניה. כוחות אלו הפעילו לטובת חייליהן שירותי דואר צבאיים,

לאורך כל מהלך ההיסטוריה שימשה ארץ ישראל כארץ מעבר, וכאזור ביניים שגישר בין האימפריות הגדולות שהתפתחו סביבה. בתקופות מסוימות היו אלו קשרים של שלום ושל מסחר בינלאומי, ואילו בתקופות אחרות חצו את הארץ חיילי צבא שעשו דרכם לשדה המערכה מול האימפריה היריבה.

לאורך הדרכים החוצות את ארץ ישראל נעו כל השנים שליחים נושאי ידיעות ומכתבים, שפעלו בשליחותם של שליטים, מנהיגים דתיים, סוחרים ואנשים פרטיים. בהיעדר כל אמצעי תקשורת אחר, היוו שירותי השליחים והדואר כלי רב חשיבות שאפשר למלכים לשלוט ביעילות, לסוחרים, לנהל את עסקיהם, ולאחרים, לקבל מידע מגוון מגורמים עימם שמרו על קשר.

בהמשך החוברת יובאו מספר מאמרים המתארים כל אחד את פעילות הדואר בתקופה מוגדרת, ואת סוג הפריטים שיכול האספן לצפות למצוא מאותה תקופה. במאמר זה בכוונתי לסקור בראשי פרקים את פעילות הדואר והעברת ידיעות בארץ ישראל במהלך ההיסטוריה, וזאת במגמה לספק לקוראים את לוח הזמנים הכללי מולו ניתן להשוות את הנאמר במאמרים הבאים.

מודגש בזאת, כי אין בכוונת מאמרים אלו לספק תיאור מקיף ומדויק של כל סוגי הפריטים הרלוונטיים לכל תקופה, ותקצר היריעה מלעשות זאת במסגרת כל כך מצומצמת. כל הכוונה היא לספק לקורא המתעניין מסגרת כללית ומבוא לתולדות הדואר של ארץ ישראל.

שירותי הדואר בתקופות הקדומות

עיקר הסקירה במאמרים אלו מובא מנקודת מבטו של האספן, ולא של ההיסטוריון, ולפיכך ניתן דגש על תיאור שירותי הדואר מאז מחצית המאה התשע עשרה. אולם פטור בלא כלום אי אפשר, והמאמר הראשון יעסוק בתיאור הדרכים בהן הועברו ידיעות בתקופה ה"קדם אספנית".

זהו לא מינוח רשמי, אלא ביטוי שבחרתי בו על מנת להגדיר את התקופה ההיסטורית הארוכה בה התקיימה פעילות ענפה של משלוח דואר והעברת מכתבים, אולם פריטי דואר אלו אינם זמינים לאספנים, ולמעשה לא ניתן להשיגם.

המדובר לרוב בממצאים ארכיאולוגיים שהתגלו בחפירות של ארכיונים עתיקים במצרים, במסופוטמיה ובאתרי העתיקות בארץ ישראל. ממצאים אלו, דוגמת מכתבי לכיש משלהי ימי הבית הראשון, או מכתבי בר כוכבא מן המאה השנייה לספירה, נחשבים לאוצרות לאומיים, ונשמרים במוזיאונים ובמכוני מחקר אוניברסיטאיים.

מה ההבדל בין שליח ובין שירות דואר?

השליח לוקח את המסר מיד השולח, ומוביל אותו עד לכתובת הנמען. אותו אדם, השליח, הולך את כל הדרך מנקודת המוצא ועד לנקודת היעד.

לא כך פועל הדואר.

שירות הדואר מורכב מתחנות, ואיש הדואר, הדוור, נוטל את המכתב בתחנה אחת, מוליך אותו לתחנה הבאה בתור, וחוזר חלילה.

כך לדוגמה, מכתב שנשלח מחיפה לירושלים יטופל בדרך הבאה:

הדוור הראשון נוטל בחיפה את המכתבים שנמסרו למשלוח, מביא אותם לבית הדואר בתל אביב, ומשאיר אותם שם. (אם יש בתל אביב מכתבים המיועדים לחיפה, הוא ייקח אותם איתו בדרך חזרה).

לאחר שלב המיון, לוקח דוור אחר את המכתבים המיועדים לבירה, מוביל אותם לבית הדואר בירושלים, ומשאיר אותם שם. (אם יש בירושלים מכתבים שנמסרו למשלוח, הוא ייקח אותם איתו בדרך חזרה).

כלומר, כל אחד מן הדוורים, עושה את דרכו, שוב ושוב, הלוך וחזור, במעגל אין סופי, בין שתי תחנות.

ומכאן המינוח הלועזי POST (פוסט = תחנה).

המינוח הלועזי בחר להדגיש את מרכיב התחנה שבשירות הדואר. המינוח העברי "דואר", לעומת זאת, העדיף להדגיש את הפעולה שמבצע איש הדואר, כלומר את ההליכה במעגל אינסופי בין שתי תחנות.

המילה "דואר", היא אחת מצורות הביטוי של המילה העברית "דור", שמשמעותה, מעגל.

אפשר למצוא מילה זו בתוך המילה "כדור", שהוא חפץ שצורתו כצורת מעגל.

"כדור" = "כ-דור" = "כמו דור" = "כמו מעגל".

הליכה במעגל בין שתי תחנות סמוכות, זו הפעולה הבסיסית שמבצע הדוור, איש הדואר.

המונח "דואר" מופיע לראשונה בתלמוד הבבלי, מסכת שבת, דף י"ט, עמוד א':

**אין משלחין איגרת ביד נכרי בערב שבת... הא דקביע בי דואר
במתא והא דלא קביע בי דואר במתא:**

[אין שולחים מכתב בידי נכרי בערב שבת... במקרה זה נקבע בית דואר בעיר ובמקרה האחר לא נקבע בית דואר בעיר]

ומבארים המפרשים:

"איש ידוע, שכל כתב אליו יובל, והוא המשכיר ומשלח כל איגרת למי שנשלחה לו".

ובחלק משירותים אלו ניתנה, בתקופה שמיד לאחר הכיבוש הבריטי, זכות שימוש גם לאזרחים.

בהתאם להתקדמות כוחות הצבא הבריטי, ולשינוי בקו החזית מול הצבא הטורקי, פעלו באזורים שונים בארץ ישראל שירותי דואר שונים. אספן המתמחה באיסוף תקופה זו נדרש לידע היסטורי רב, ולידע מעמיק אודות הכוחות הצבאיים שפעלו בחזית ארץ ישראל.

תקופה זו באה לסיומה עם הכרזת המנדט הבריטי על ארץ ישראל.

תקופת המנדט הבריטי

כפי שכבר הוזכר, הייתה זו הפעם הראשונה בהיסטוריה המודרנית שארץ ישראל הייתה ישות שלטונית נפרדת, ולא רק מחוז במדינה גדולה יותר. זו הייתה גם הפעם הראשונה בה הונפקו בולי דואר של פלשתינה, היא ארץ ישראל.

במהלך תקופת המנדט פרצה מלחמת העולם השנייה. ארץ ישראל התמלאה במחנות ובכוחות צבא של הבריטים ובעלות בריתם שהפעילו שירותי דואר צבאי לשימוש חייליהן. מאפיינים נוספים של תקופת המלחמה ניתן למצוא בפעילות הצנזורה של דברי הדואר, ובהפעלת שירותי דואר מיוחדים דוגמת המכתבים המצולמים במיקרופילם (אייגרף).

תקופת המעבר

יציאתם של הבריטים מן הארץ, וסיום שלטון המנדט על ארץ ישראל, נעשו בצורה לא מסודרת, ועל רקע מעשי האיבה שפרצו בין היהודים והערבים. בשבועות שקדמו לעזיבתם הפסיקו הבריטים בהדרגה לספק שירותים דוגמת שירותי דואר רשום, וסגרו את סניפי הדואר.

את החלל שנוצר מילאו מוסדות השלטון היהודיים, שהורו על המשך פעילות סניפי הדואר תוך שימוש בבולי דואר זמניים. בשמונים יישובים ברחבי הארץ הופעלו סניפי דואר, בהם התקבלו מכתבים למשלוח והוחתמו בחותמת מיוחדת.

יש לזכור כי הפעילות בתקופת המעבר בוצעה על רקע קרבות מלחמת העצמאות שהתנהלו במלוא עוזם. פרק מיוחד בתולדות הדואר של תקופת המעבר תופסים סיפור שירותי הדואר שפעלו בערים המנותקות, ובדרך בה המשיכו יישובים אלו לשמור על קשר מכתבים עם מרכז הארץ.

תקופת המעבר הסתיימה עם ההכרזה על עצמאות מדינת ישראל, אולם חלק מן היישובים, דוגמת ירושלים ויישובי הנגב, נותרו מנותקים, והמשיכו להפעיל שירותי דואר מיוחדים למשך תקופה נוספת.

דואר ישראל

סיפורם של בולי ישראל, בראש ובראשונה בולי "דואר עברי" חותם את סדרת המאמרים על תולדות הדואר בארץ ישראל.

הַרְצִים יֵצְאוּ דְחֹפִים

מתוך שלל התיאורים המופיעים בתנ"ך, בספרות ההלכה, ובספרות העתיקה, ומתוך ממצאים שהתגלו בחפירות ארכיאולוגיות, ניתן ללמוד רבות על מגוון הדרכים בהן הועברו ידיעות בתקופות קדומות בארץ ישראל

שירות השליחים המלכותי

התגבשות הממלכות בעולם העתיק חייבה את המלכים להקים מערך מסודר של העברת ידיעות, וזאת על מנת להטיל את מרותם על מושלי המחוזות. אלו נדרשו להעביר אל המלך באופן שוטף דיווחים המפרטים את המתרחש בתחום שלטונם, מתארים את חיי הכלכלה ואורח החיים של תושבי האזור, מודיעים על תנועות של שיירות מסחר ומעבר של שגרירים זרים ומתריעים בפני סכנות ביטחוניות העלולות להתעורר לאורך גבולות הממלכה.

בתנ"ך מופיעים פסוקים לא מעטים המתארים כיצד מונו שליחים על מנת להעביר את דבר המלך אל אחד מנתיניו. אחד המקרים הידועים ביותר הוא זה, בו מינה המלך דוד את אוריה החיתי על מנת לשאת את המכתב המצווה על הוצאתו להורג (שמואל ב, יא: יד-טו):

וַיְהִי בַבֶּקֶר, וַיִּכְתֹּב דָּוִד סֵפֶר אֶל יוֹאָב; וַיִּשְׁלַח בְּיַד אֹרְיָה. וַיִּכְתֹּב בַּסֵּפֶר לֵאמֹר: הִבּוּ אֶת אֹרְיָה אֶל מוֹל פְּנֵי הַמֶּלֶכָה הַחֲזָקָה, וּשְׂבָתָם מֵאַחֲרָיו וְנָכָה וּמָתָה.

תנועתם של שליחים נושאי מכתבים הייתה נתונה לפיקוח ולמעקב. הממונים בערים ובתחנות הגבול רשמו את פרטי השליחים ודיווחו על כך לממונים עליהם, וכך הגיע לידינו מידע אודות האופן בו פעלו שירותי השליחים. בעיר מארי שבצפון סוריה, לשם דוגמה, התגלה בארכיון דיווח מאת אחד המושלים המספר על תנועותיהם של צוותי שליחים שפקדו את מארי.

על מנת למנוע כל עיכוב בדרכם, הם צוידו בכתב הרשאה מתאים, דוגמת זה שהתגלה בארכיון אל עמארנה שבמצרים:

אל מלכי ארץ כנען, עבדי אחי; כה אמר המלך: כעת אני שולח את אחיה, שליחי, אל מלך מצרים, אחי, במהירות ובחופזה. איש בל יעכב אותו! הכניסו[הו] אל מצרים ומסרו[הו] בידי מפקד מצודת הגבול של מצרים. במהירות ילך...

על הדרך בה נשא השליח את המכתב ניתן ללמוד מתעודה מצרית בה מסופר על שליח שנלכד באזור השרון כשהוא נושא את המכתב בשק עור התלוי על צווארו.

שירותי הדואר הראשוניים

האימפריה רחבת הידיים אותה הקימו חייבה את האשורים לפתח שיטת תקשורת יעילה, אשר תאפשר למלך לקבל במהירות ידיעות ממושלי המחוזות המרוחקים. שיטה זו התבססה על שליחים מקצועיים, שנעזרו במערך קבוע של תחנות שירות שהוקמו לאורך דרכי המלך.

תולדות הדואר בעולם העתיק היא עניין להיסטוריונים יותר מאשר לאספני דברי דואר. מכתבים עתיקים שנחשפו בחפירות ארכיאולוגיות מוצאים את דרכם למוזיאונים ולמכוני מחקר אוניברסיטאיים, ולרוב אינם זמינים לאספנים הפרטיים, ואינם עומדים למכירה בשוק החופשי.

בניגוד למצרים ולמסופוטמיה, שם התגלו מספר ארכיונים ממלכתיים ובהם מאות ואלפי מסמכים, לא התברכה הארכיאולוגיה המקומית בממצא שכזה, והחומר הכתוב שנחשף בארץ דל בהיקפו. למזלו של המתעניין בתולדות הדואר של ארץ ישראל בימי התנ"ך ובימי המשנה והתלמוד, ניתן להשלים את החוסר בממצאים ארכיאולוגיים באמצעות העדויות הרבות המופיעות במקורות העתיקים.

המאמר יעסוק בעיקר בהעברת ידיעות הממלכתיות, ובשירותי הדואר שהקימו המלכים והמושלים בארץ ישראל ובאימפריות שסביבה. המידע אודות העברת ידיעות פרטיות כמעט ואינו קיים, וניתן, אם בכלל, ללמוד עליו רק בעקיפין.

כדוגמה לעדות שכזו ניתן לציין את הפסוק הבא (בראשית, כב: כ):

וַיֵּגֶד לְאַבְרָהָם לֵאמֹר: הִנֵּה יֵלְדָה מִלְכָּה גַם הוּא בָּנִים לְנָחֹר אָחִיךָ.

אברהם אבינו, היושב בארץ ישראל, מקבל ידיעות אודות מצבה של משפחתו המתגורר בחרן (צפון עיראק של היום). התנ"ך אינו מפרט כיצד הובאו הדברים לידיעת אברהם, אולם ניתן לשער כי הסוחרים, שנדדו עם שיירות גמלים בכל רחבי המזרח הקדום, העבירו בדרכם גם ידיעות, חדשות ודברי רכילות.

אותו מסוגל לעבור סוס במשך יום מבלי שיושט; כל אורווה צוידה בסוסים ובסייסים המטפלים בהם. הוא מינה בכל אורווה אדם משכיל שיעביר לשליח אחד את המכתב שהובא על ידי אחר; שיספק מנוחה ומזון לשליחים והסוסים העייפים, ושינהל את כספי התחנה. ועוד יש לומר, כי הלילה אינו מעכב את התקדמות השליחים הללו; שליח המגיע ביום יוחלף על ידי אחר שיערוך את מסעו בלילה. נראה שהם מהירים ממנוף העגורים. אין זו הגזמה לומר ששום אדם אחר לא יכול לנוע מהר יותר

תיאור נלהב עוד יותר מופיע בספרו של ההיסטוריון היווני הרודוטוס:

אין בעל חיים שיהיה מהיר מהשליחים האלה. באופן כזה הוסדר הדבר מאת הפרסים; מספרים הם, כמספר התחנות שישנן בכל הדרך, כמספר הזה הועמדו סוסים ואנשים ואחרי כל נסיעה של יום מוכן סוס ואיש: לא שלג, לא גשם, לא שרב ולא לילה מעכב אותו מלגמור את הדרך שעליו לעבור במהירות הגדולה ביותר. אחרי שרץ הראשון את דרכו מוסר הוא את פקודותיו לשני, והשני לשלישי והפקודה מגיעה ככה מאחד לשני כמו אצל היוונים בחג האבוקות...

על מנת להמחיש את היתרון שבשיטה זו, הוסיף הרודוטוס וציין, כי את הדרך הראשית בת 2400 הקילומטרים בין עיר הבירה שושן ועיר החוף סרדיס (בטורקיה של היום), עברו השליחים נושאי המכתבים בשמונה ימים בלבד, בעוד שלשיירות המטען הרגילות נדרשו כשלושה חודשים על מנת לעבור את אותו המרחק.

גם בארץ ישראל היו תחנות ששרתו את מערכת הדואר הפרסית. מן החרסים הכתובים ארמית שהתגלו בחפירות ערד עולה, כי בעיר ישבה בתקופה הפרסית יחידה צבאית שהייתה מצוידת בפרשים, ואשר שימשה כחוליה מקשרת להעברת ידיעות ואספקה אל מבצרי הנגב.

האשורים הקימו לאורך הדרכים הראשיות של האימפריה תחנות במרחק של כשלושים עד חמישים קילומטר זו מזו. בתחנות אלו הוצב דרך קבע משמר של חיילים לאבטחת המקום וללווי השליחים שנעו בדרך. השליחים היו מתחלפים בתחנות, מצטיידים בבהמות משא רעננות ומצרפים אליהם את חיילי המשמר שנועדו לאבטחתם. מחנות צבא מיוחדים וגדודי צבא שנעו לאורך הדרכים סיפקו הגנה נוספת לתשתית החיונית.

העברת המכתבים באמצעות השליח הקבוע של שירות הדואר הפכה ככל הנראה לנוהג מחייב, כך שכאשר נדרש אחד ממושלי המחוזות להעביר ידיעה אל המלך באמצעות שליח מיוחד, הוא מצא לנכון להתנצל על כך ולהסביר כי עקב מזג האוויר הקשה הורע מצב הדרכים והוא לא יכול היה לשלוח את הידיעה בדרך המקובלת.

השיטה האשורית אומצה על ידי הבבלים, שכבשו את אשור. עדות לקיומה של השיטה מופיעה בנבואת ירמיהו כנגד בבל, בה הוא מתאר כיצד מוסרים השליחים את הידיעות זה לזה, וכך מעבירים את המסר עד למקום מושבו של המלך בעיר הבירה (ירמיהו, נא: לא):

רץ לקראת רץ ירוץ, ומגיד לקראת מגיד, להגיד למלך בבל, כי נלכדה עירו...

הידע אודות יעילותה של שיטת הדואר האשורית זכה להתייחסות גם מצד המנהל הצבאי ביהודה. אמנם מימדיה של ממלכת יהודה לא הצדיקו הקמת תחנות מיוחדות לצרכי הדואר, אולם ניתן היה להתבסס לצורך כך על מצודות המשמר שהיו קיימות לאורך דרכי הממלכה. העדויות העולות מארכיון המכתבים שהתגלה בעיר לכיש מצביעות על כך, שהמצודה עליה פיקד הושעיהו שימשה כנקודת מעבר לשליחים נושאי מכתבים, והושעיהו עצמו קיבל לידי מכתבים אותם התחייב להעביר לתעודתם.

הדואר הפרסי

שיטת תחנות הדואר האשורית והבבלית שוכללה מאוד על ידי הפרסים. הם החליפו את העגלות האטיות בפרשים רכובים ובכך קיצרו משמעותית את משך הזמן הדרוש להעברת ידיעות. ברגע שהגיע לתחנת הדואר שליח הנושא דואר מלכותי, הוא מסר אותו מיידית לאחד האנשים שבתחנה. זה יצא לדרכו מיד, כשהוא רענ לאחר מנוחה, ומסוגל להדהיר את סוסו במלוא המהירות, עד התחנה הבאה בתור.

ועל זה נאמר במגילה:

הרצים רכבי הרקש, האחשתינרים, יצאו מבהלים ודחופים בדרך המלך

השיטה הפרסית להעברת ידיעות עוררה התפעלות כללית בקרב העמים האחרים. כך הגיע לידינו תיאור מפורט של השיטה בספרו של ההיסטוריון היווני קסנופון:

והנה המצאה נוספת של כורש, המסייעת מאוד לשליטתו באימפריה רחבת הידיים שלו, בהביאה ידיעות עדכניות מכל אזור ברחבי ממלכתו. אורוות ניבנו במרווחים הזהים למרחק

מארץ יהודה באת היום, מהלך ארבע מאות פרסא? אמר לו: רוח נשבה לספינה ובאתי היום ואם אין אתה מאמיני ראה קפלוטות שבארץ יהודה שמבושלים בקדירה ועדין לא טעמתי מהם כלום

המספר מגזים כמובן, ואפילו הדואר הרומאי לא מסוגל היה להוביל תבשיל קדרה מארץ ישראל עד לרומא מבלי שהתבשיל יתקרר, אולם עובדה היא שניתן היה לספר אגדה שכזו מבלי שתשמע מופרכת מעיקרה לאנשי התקופה.

שליחי הדואר הרומאי נהגו לרוב לנוע בזוגות, בעיקר מטעמי הגנה. חכמים, שהכירו את סדרי הדואר הקיסרי, נהגו לכנות במקורות התלמודיים את אנשי הדואר בשם "דיופולי", כינו שמקורו בשם הלטיני DUUM-VIRI שמשמעו "שני אנשים" (לדוגמה (אבות דרבי נתן ד ה): "אמרו לא היו שלשה ימים עד שבא אליו דיופולי מרומי שמת קיסר ונמנו עליו לעמוד במלכות").

אנגריה

שיטת תחנות הדואר של הקורסוס פובליקוס הייתה מבוססת על כך שהשליח לא יעובד בדרכו, ויוכל להצטייד באופן מיידי בבהמות משא ורכיבה רעננות. לפיכך, אספקת בהמות משא הייתה אחת מן המטלות המרכזיות של האחראים על תחנות הדואר. לצורך מילוי משימה זו, ניתנו להם סמכויות רחבות, שהקנו להם את הזכות להפקיע את כל הדרוש להם מידי האוכלוסייה האזרחית. מס זה, שנגבה במוצרים ובכוח עבודה לשירות הדואר, כונה בלשון חז"ל "אנגריה".

הצורך העיקרי של השליחים היה בבהמות משא, וכל אחד מעוברי הדרכים צפוי היה להחרמה פתאומית של בהמתו. המצב בו הבהמה "נעשתה אנגריה" נחשב ככוח עליון, ובהלכה היהודית נקבעו כללים רבים המגדירים את האחריות לפיצוי אדם שנפגע עקב ההחרמה. הבהמה המוחרמת עשויה הייתה לחזור לבעליה בתום תקופת השימוש על ידי שליחי הדואר, אולם היו גם מצבים בהם הבהמה הוחרמה לצמיתות. חכמים הבחינו בין המצבים וקבעו להם הלכות בהתאם (בבא מציעא עח ע"ב):

"אמר רב לא שנו אלא באנגריה חוזרת אבל באנגריה שאינה חוזרת..."

שירות הדואר הפרסי קבע את המודל לפיו הוקמו במהלך ההיסטוריה מרבית שירותי הדואר בעולם. המילים "לא שלג, לא גשם, לא שרב ולא לילה מעכב אותו..." הלכות מתאורו של הרודוטוס, אומצו על ידי שירות הדואר של ארצות הברית, והן חקוקות בחזית בניין בית הדואר המרכזי בעיר וושינגטון.

קורסוס פובליקוס

מערכת הדואר היעילה והמהירה ביותר בעולם העתיק תוכננה ובוצעה על ידי השלטון הרומי. בתקופתו של הקיסר אוגוסטוס הוקם שירות הדואר של רומא, שכונה בשם CURSUS PUBLICUS. הרומאים סללו לצורך זה מערכת מסועפת של דרכים, לאורכם הקימו תחנות דואר מצוידות בכל הדרוש על מנת לאפשר לשליחי הדואר הרכובים על סוסים תנועה מהירה ובלתי פוסקת.

שירות הדואר עסק גם בהעברת מטענים כבדים אותם הסיע בעגלות מיוחדות עשויות לדבר. דואר וחבילות הוסעו גם בדרכי הים, ושירות הדואר הרומאי עשה שימוש בספינות מהירות שהפליגו לאורך חופי הים התיכון.

מערכת העברת הידיעות אפשרה לנציגים הרומים לשלוח מכתבים ודיווחים לרומא במהירות רבה, ולוודא כי השלטון המרכזי מעודכן בהתרחשויות שאירעו ברחבי האימפריה מוקדם ככל האפשר. מהירותם של השליחים הרומיים הפכה לשם דבר, ועדות לכך ניתן למצוא בין היתר במקורות היהודיים, שגם אם לא אהדו את הרומאים, לא יכלו להסתיר את התפעלותם מעיילות העברת הידיעות וממהירותן של שירות הדואר.

בספרי האגדה ניתן למצוא סיפורים שונים המתייחסים לשירות הדואר הרומאי, דוגמת הסיפור המובא בספר איכה רבה א'.

מעשה בנכרי אחד ששבה שני תינוקות מארץ ישראל והיו רצים לפניו סוסו. כשהגיע לפיתחה של רומי אמר אחד לחברו: מריח אני קפלוטות (סוג של מאכל קדרה) שביהודה שמבשלים בקדרה של כפר חנניה. כעס עליהם רבם... עד שהוא מקללם בא פרלמנטר (שליח הדואר) של המלך. אמר לו הנכרי: מאין באת? אמר לו: מארץ יהודה באתי היום. אמר לו: אפשר

לשליטים המוסלמים חשוב היה לבסס תקשורת טובה בין שני המרכזים, ולצורך כך הקימו שירות דואר שהתבסס על מספר דרכים ראשיות ולאורכן תחנות דואר מרכזיות.

מן הראוי לציין שירות מיוחד שהקים השלטון המוסלמי, ואשר התבסס על משלוח ידיעות באמצעות יוני דואר. המוסלמים פיתחו מאוד את השימוש ביוני דואר, והקימו בסמוך לתחנות הדואר מרכזי גידול יונים בעזרתם יכלו להעביר ידיעה על פני מאות קילומטרים בתוך שעות ספורות.

שירותי הדואר בתקופה הצלבנית

בשלהי המאה האחת עשרה לספירה החלו מסעי הצלב. לוחמים נוצרים מאירופה, מונעים על ידי קריאתו של האפיפיור לשחרר את ארץ הקודש ואת ירושלים מידי המוסלמים, ומונהגים על ידי אצילים ומלכים אירופאים, כבשו את ארץ ישראל והקימו בה ממלכה נוצרית בשם ממלכת ירושלים.

כמאתיים שנה שלטו הצלבנים בחלקים של ארץ ישראל, תוך שהם מבססים את שלטונם על מערכת של טירות ומבצרים שהוקמו ברחבי הארץ. מקור כוחם של הצלבנים היה באירופה, עימה שמרו על קשר באמצעות ספינות שהפליגו מערי החוף.

יחד עם האבירים הצלבנים הגיעו לארץ שתי קבוצות מוגדרות של אנשים, העתידים להוות במאות הבאות מרכיב חשוב בפיתוח קשרי הדואר של אירופה עם ארץ ישראל. קבוצה אחת הורכבה מנזירים ואנשי כמורה, שהקימו בארץ מנזרים וכנסיות באתרים הקדושים לנצרות. קבוצה שנייה הורכבה מסוחרים, רובם מאיטליה ומצרפת, שהתיישבו בעיקר בערי החוף, שם הקימו שכונות בעלות מעמד אוטונומי.

מן הראוי לציין כי גם תחת השלטון המוסלמי וגם במהלך התקופה הצלבנית המשיכו היהודים לקיים קשרי דואר משלהם בין מרכזי ההלכה שבבבל ובין יתר ריכוזי היהודים במצרים, צפון אפריקה ואירופה. מכתבים רבים שנכתבו בתקופות אלו התגלו בגניזה הקהירית, ומהם ניתן ללמוד רבות על הדרך בה הובלו המכתבים באמצעות שליחים יהודיים.

הדואר הרומאי המשיך לפעול גם לאחר קבלת הנצרות על ידי הקיסרים הרומים, והעברת מרכז האימפריה לעיר ביזנטיון. שליחי הדואר של האימפריה הביזנטית המשיכו להוביל את דברי הדואר של פקידי הממשל, אולם ביעילות הולכת ופוחתת. השחיתות, המצב הכלכלי הקשה, והתקפות בלתי פוסקות מצד אויבי האימפריה, כל אלו נתנו את אותותיהם וגרמו להתפוררות שירותי הדואר.

שליחי הישיבות

במקביל לדואר הממלכתי של האימפריה הרומית והביזנטית, פעל בארץ ישראל שירות דואר מיוחד במינו, שקישר בין רבני הישיבות של ארץ ישראל לאלו שבגלות בבל. בין הרומאים ששלטו על ארץ ישראל והפרתים ששלטו על בבל שרר מצב של מתיחות מתמדת, שגלש לא אחת למצב של מלחמה. על רקע זה מעניין לציין כי "שירות הדואר" היהודי פעל בהתמדה וביעילות רבה.

למעשה לא היה זה שירות דואר, אלא שירות שליחים שהיה מבוסס על תלמידי חכמים שנדדו בין שני מרכזי הלימוד הגדולים של העולם היהודי, והובילו עימם את מכתבי החכמים.

חלק גדול ממכתבים אלו עסק בנושאי הלכה שונים, ובבקשות של חכמים לקבלת עזרה בפתרון בעיות לנושאים דוגמת עיבור השנה. חלק מן המכתבים שולבו בתוך התלמוד הבבלי והתלמוד הירושלמי, וכך ניתן כיום ללמוד רבות על צורת הכתיבה ועל הדרכים בהן הובלו המכתבים.

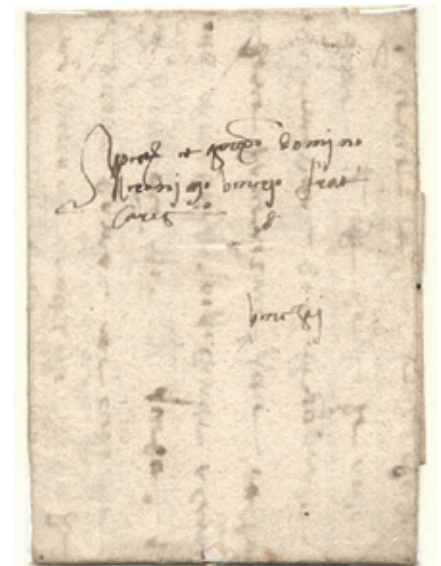
הדואר בתקופת השלטון המוסלמי

במאה השביעית לספירה כבשו המוסלמים את ארץ ישראל מידי השלטון הביזנטי, והפכו אותה לחלק מן המדינה המוסלמית שבירתה הייתה בשלב ראשון בדמשק ולאחר מכן בבגדד. תחת שלטון האסלאם חזרה ארץ ישראל להיות שטח מעבר המקשר בין המרכזים המוסלמיים החשובים שבמצרים ובדמשק.

המוקדמים של המוקדמים

מכתב של איש כמורה, נשלח בשנת 1583 מירושלים לעיר אלפו, היא חלב שבצפון סוריה (המכתב הקדום ביותר מירושלים)

מכתב של סוחר איטלקי, נשלח בשנת 1427 מעזה לטריפולי (כיום בלבנון).

מכתב של סוחר צרפתי, נשלח בשנת 1691 מעכו לליבורנו שבאיטליה

ROMANO

Romano House of Stamp Sales Ltd.

Stamps
Covers
Military mail
Autographs
Banknotes
Coins
Medals
LINDNER Accessories

Romano House of Stamp Sales Ltd.
Dizengoff Center Mall,
store No. B245
P.O. Box 23274 Tel Aviv
61231, Israel
(972) 3-5250119

Romano House of Stamps Sales YOUR AUCTION IN THE HOLY LAND

Are you seeking to develop your collection?
Here you will find it all!

From early Holy Land postcards to Wars and settlements post.
From 20th century Europe stamps to the Far East.
From memories of battles and courage to noblemen autographs.
In our auctions you will also find Ancient coins, medals and banknotes.

So remember to Ask for
Romano Auction Catalog

visit our web site at
www.Romano.stampcircuit.com.

E-Mail : romano@stampcircuit.com

LINDNER

המוקדמים

החל ממחצית המאה התשע עשרה החלו לפעול בארץ ישראל משרדי דואר לשירות הציבור. בנוסף למשרדי הדואר הטורקי, פעלו בארץ גם משרדי דואר של חמש ממשלות אירופה. גם המושבות היהודיות הפעילו, בשיתוף הדואר האוסטרי, שירותי דואר משלהן

הדואר הטורקי

שנים רבות הוזנחה ארץ ישראל על ידי השלטונות העות'מאניים. משרד הדואר הקרוב ביותר היה בעיר בירות, ואדם שרצה לשלוח מכתב נאלץ להיעזר לשם כך בשירותיהם של סוכנים ושליחים למיניהם.

לאחר שמעצמות אירופה החלו להפעיל בהצלחה משרדי דואר משלהן בארץ ישראל (ראה בהמשך הכתבה), החליטו הטורקים להרחיב את שירותיהם, ולהקים בארץ משרדי דואר משלהם.

משרד הדואר הראשון נפתח בעיר שכם בפברואר 1865, ולאחריו נפתחו משרדים נוספים בעזה, חיפה, עכו, יפו, וירושלים. עם השנים גדל מספר משרדי הדואר הטורקי, ובסך הכול הוקמו משרדי דואר בשלושים וארבעה מקומות ישוב שונים.

חלק ממשרדי הדואר הוקמו במקומות יישוב נידחים, שכמעט ולא נשלחו מהם דברי דואר. מכתבים אלו נדירים ומבוקשים מאוד.

יחסית למשרדי הדואר הזרים, נחשב הדואר הטורקי כאיטי ולא אמין. לא אחת ביקשו תושבי הארץ (בעיקר היהודים שביניהם) מקרוביהם בחו"ל שישלחו את המכתבים באמצעות הדואר הזר, וימנעו ככל האפשר מהשימוש בשירותי הדואר הטורקי.

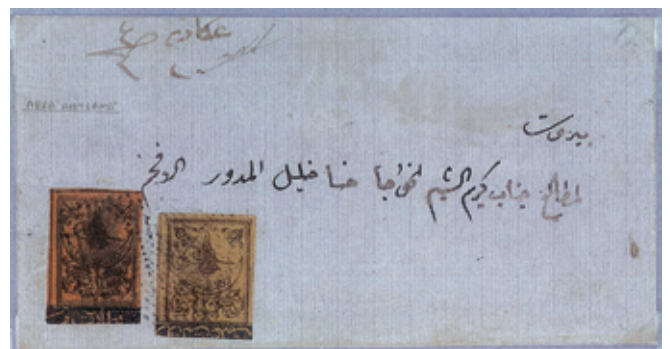
במאמץ לשנות מצב זה, ולהעלות את מעמדם בקרב היהודים (שהיו חלק נכבד מהמשתמשים בשירותי הדואר לחו"ל) ביצע מנהלי הדואר פעולות שונות, ובכלל זה מתן היתר מיוחד לסניף הדואר, שפעל ברובע היהודי בירושלים, להחתים את המכתבים בחותמת מיוחדת עליה נרשמה המילה "ירושלים" באותיות עבריות.

עקב מחסור בבולים בערך נקוב מתאים, השתמש הפקיד בסניף הדואר הטורקי של יפו בחלקי בולים. הבולים שערכם הנקוב היה שני פיאסטר נחצו, האחד לשני חצאים, והשני לארבעה חלקים. כדי להרכיב את התעריף בסך פיאסטר וחצי הדביק הפקיד על המעטפה חצי בול ועוד רבע בול. זו הפעם היחידה הידועה שבארץ ישראל השתמשו ברבעי בולים.

מכתב רשום שנשלח מסניף הדואר הטורקי בעיר העתיקה בירושלים, כשהוא מוחתם בחותמת ועליה המילה "ירושלים" בעברית. גם על תווית הרישום הירוקה מופיע שמה של ירושלים באותיות עבריות. ידועות רק שתי מעטפות הנושאות את תווית הרישום הנדירה.

גליה שנשלחה מסניף הדואר הטורקי בעכו. באותו שלב טרם היו בולים בסניף זה, והמכתב שולם במזומן. הבולים הודבקו בבירות והם משמשים כבולי "דמי דואר".

משרדי הדואר הזרים

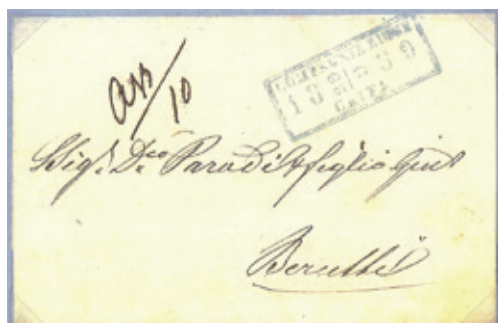
במרבית מדינות העולם נחשבה הפעלתם של משרדי דואר כמונופול של המדינה, ולא התאפשר למדינות זרות לספק שירותי דואר משלהן בשטחה של המדינה הריבונית. אולם, במאה התשע עשרה הייתה האימפריה הטורקית נתונה לקשיים רבים, והיא נאלצה להיכנע לתכתיבי המעצמות הזרות ולאפשר להן לפעול בשטחים השייכים לה. מנקודת מבטן של מדינות אירופה, הפעלת משרדי הדואר תרמה לא רק ליוקרתן הפוליטית, אלא הביאה עימה גם הכנסה כספית משמעותית.

הדואר הצרפתי

בשנת 1852 החל לפעול קו ספנות סדיר שיצא מצרפת ופקד גם את נמל יפו. דבר זה אפשר לצרפת לפתוח בחודש יוני 1852 משרד דואר ביפו. בירושלים נמסרו דברי הדואר לקונסוליה הצרפתית, שהעבירה אותם לסניף הדואר ביפו.

הדואר הרוסי

בתמיכת בית המלוכה הרוסי, החלה לפעול במחצית שנות החמישים של המאה התשע עשרה חברת ספנות רוסית בשם "רופיט". חברה זו פתחה משרדים לאורך נמלי מזרח הים התיכון, ובשנת 1859 פתחה משרדי דואר ביפו, עכו וחיפה.

מכתב שנשלח באמצעות סוכנות רופיט בחיפה בשנת 1859

הדואר הגרמני

לקראת סוף המאה התשע עשרה, כחלק מביקורו של הקיסר הגרמני בארץ ישראל, החל גם הדואר הגרמני לפעול בארץ. בשנת 1898 הוקמו משרדי דואר גרמני ביפו ובירושלים.

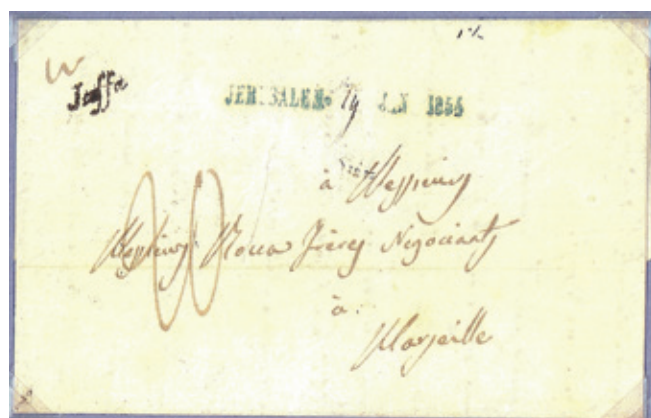
גלוית תשובה שנשלחה מהמושבה וילהלמה באמצעות דואר יפו

הדואר האיטלקי

הדואר הזר האחרון שהחל לפעול בארץ ישראל היה הדואר האיטלקי, שפתח בשנת 1908 משרד דואר בירושלים.

גלויה שנשלחה מירושלים ביום הראשון לפעילות הדואר האיטלקי

מכתב משנת 1854 הנושא את חותמות הדואר מירושלים ומיפו

הדואר האוסטרי

שירותי הדואר האוסטריים בארץ ישראל התפתחו בד בבד עם הרחבת פעילותה של חברת הספנות האוסטרית "לוייד אוסטריאקו". בשנת 1854 הקימה החברה סוכנויות להעברת מכתבים ביפו, ירושלים וחיפה. כעבור מספר שנים הוחלפו סוכנויות אלו במשרדי הדואר הקונסולרי האוסטרי.

מכתב משנת 1855, נשלח מיפו ונושא את חותמת הלוייד אוסטריאקו

דואר המושבות היהודיות

השיטה פעלה כך שהשולח היה מוסר את מכתבו לועד המושבה. שליח מטעם הועד העביר את המכתב אל בית הדואר האוסטרי ביפו, שם הוחתם המכתב בחותמת הסניף. תמורת שירות זה גבה ועד המושבה סכום מסוים מן השולח. בשתיים מן המושבות, פתח תקווה וחדרה, הודפסו לשם כך בולים מיוחדים.

מכתב שנשלח מפתח תקווה כשהוא מבזיל בבול המושבה ומוחתם בחותמת פנימית. ביפו הוחתם המכתב בחותמת הדואר האוסטרי. כיוון שהמכתב יועד לכתובת ביפו, הוא טופל מבלי שהודבקו עליו בולים אוסטריים.

מקרב תושבי הארץ בלטו התושבים היהודים בהיקף קשר המכתבים שניהלו עם ארצות חוץ. לרבים מן העולים היו קשרים הדוקים עם הקהילות מהן הגיעו, ועליהם הסתמכו לא מעט לצורך קבלת תמיכה כספית.

מנהלי הדואר האוסטרי, שזיהו את הפוטנציאל העסקי, הגיעו להסכם עם ועדי המושבות ולפיו יעביר הדואר האוסטרי ללא תשלום את מכתבי היהודים המיועדים לכתובות בתוך הארץ, ובתמורה ישלחו המכתבים לחו"ל באמצעות הדואר האוסטרי.

גלויה שנשלחה מחדרה ועליה מודבק בול המושבה

בולי תל אביב (י. צחור) בע"מ TEL-AVIV STAMPS. (Y. TSACHOR) LTD.

מכירה על פי הצעות מחיר בכתב (Mail Auction)

מוקדמים, מנדט, מנהלת העם, דאר עברי
ישראל, חו"ל, יודאיקה, גלויות, ספרים
קטלוג מאויר חינם

ת.ד. 16218 תל-אביב, טלפון: 03-5226294, פקס: 03-5245088

תקופת המנדט הבריטי

במהלך מלחמת העולם הראשונה כבשו הבריטים את ארץ ישראל מידי הטורקים, והיא נותרה בשליטתם בתום המלחמה. תקופת המנדט הבריטי הייתה הפעם הראשונה בה הונפקו בולים מיוחדים עבור ארץ ישראל

אנגלית, ערבית ועברית. באנגלית ובערבית נרשם שמה של המדינה בתור "פלשתינה", אולם לגבי הנוסח העברי התעקשו היהודים שיש לרשום "ארץ ישראל". הנציב העליון הנחה בהתחלה לרשום את השם בעברית בתור 'א"י' פלשתינה, אולם בלחץ הערבים שונה הנוסח, ועל הבולים הודפס הכיתוב "פלשתינה א"י".

סדרת בולי הנוף

לאור הקשיים הפוליטיים הרבים שהיו כרוכים בביצוע כל שינוי בסמלי השלטון בארץ ישראל, אין פלא שהבריטים השתדלו למעט בשינויים שכאלו, ובין היתר לא שינו את בולי הדואר. בשנת 1927, בעקבות הנהגת מטבע חדש המיוחד לארץ ישראל, היה צורך להכין סדרת בולים חדשה. על הבולים החדשים הודפסו אתרים המצויים בארץ ישראל, וזאת לאחר תחרות פומבית וויכוחים אין קץ על כל פרט ופרט המופיע בבולים.

גם בולים אלו הונפקו במספר מהדורות, במהלכן הודפסו הבולים על נייר מסוגים שונים. אספנים המתמקדים בתחום זה מחפשים את הטיפוסים השונים של הבולים.

כמעט כל בולי המנדט, למעט חריגים בודדים, שימשו לצורכי דואר שנים רבות, קל להשיגם, ומחירם אינו גבוה.

תקופת המנדט הבריטי על ארץ ישראל נמשכה כעשרים שנה, מאז כבשו אותה בשלהי שנת 1917, ועד ליום הפינוי עם הכרזת עצמאותה של מדינת ישראל.

תקופת הממשל הצבאי

בתקופה שמיד לאחר כיבוש הארץ נאלצו הבריטים להתמודד עם הטיפול באוכלוסייה האזרחית, והצורך להחזיר את החיים למסלול תקין.

בין היתר היה צורך לחדש את שירותי הדואר ולאפשר לתושבים המודאגים אמצעי ליצירת קשר עם קרובי משפחתם. הגורם היחיד שיכול היה להתמודד עם משימה זו היה הדואר הצבאי שפעל ממספר מרכזים וטיפל בדואר החיילים. הצבא הונחה להרחיב את שירותיו ולטפל גם במכתבי האזרחים.

מאחר ולא עמדו לרשות פקידיו הצבא בולי דואר, ולא הייתה דרך מסודרת לגבות את התשלום עבור המכתבים, ניתן לאזרחים אישור לשלוח מכתבים ללא תשלום, בדומה לנוהג שהופעל לגבי חיילים, ובמקביל הוזמנו בולי דואר.

עם הגעת בולי הדואר שהודפסו בקהיר, חויבו האזרחים לבייל את מכתביהם בבולי הדואר החדשים.

בולי הדואר בתקופת השלטון הצבאי לא היו מיועדים לשימוש בארץ ישראל בלבד, כי אם בכל האזורים עליהם השתלטו הבריטים, כולל עבר הירדן המזרחי, ואזורים בסוריה ובלבנון של היום. על הבולים נרשמו ראשי התיבות של "צבא המשלוח המצרי", כינויו של הצבא הבריטי שפעל בארץ בזמן מלחמת העולם הראשונה.

הדרך היחידה לדעת האם בולים מסדרה זו נשלחו מארץ ישראל, היא לבחון את החותמת המוטבעת על בולים משומשים.

תקופת הממשל האזרחי

עם מינוי הרברט סמואל כנציב העליון הבריטי על ארץ ישראל, והכרזת הממשל האזרחי במסגרת המנדט הבריטי, הוחלט על הנפקת בולי דואר מיוחדים עבור ארץ ישראל. בולים אלו הונפקו במתכונת של הוספת הדפס רכב על בולי חיל המשלוח המצרי.

הדפסי רכב אלו בוצעו במספר הדפסות, חלקן בירושלים וחלקן בלונדון. מן אספנים המתמחים באיסוף בולים אלו, נדרש לדעת ולהבחין בין ההדפסות השונות, ולזהות את הטעויות הרבות שבוצעו בעת הדפסת הבולים.

אחת הנקודות שמן הראוי להדגיש קשורה לאופן קבלת ההחלטה אודות שם המדינה שהודפס על הבולים. השם הודפס בשלוש שפות:

בלונדון בוצעו שתי הדפסות שונות של הדפסי הרכב, וזאת עקב העברת החוזה בין שתי חברות. הדפסת לונדון הראשונה בוצעה על ידי בית הדפוס "סומרסט האוז", והיא מתאפיינת בכך שהאותיות הלועזיות המופיעות בה הן צרות. הדפסת לונדון השנייה בוצעה על ידי חברת "וטרלו ובניו", ובבולים אלו האותיות הלועזיות רחבות מעט יותר.

אותיות צרות

אותיות רחבות

בולי סדרת הנוף

על בולי סדרת הנוף מופיעים ארבעה אתרים מארץ ישראל: מגדל דוד, כיפת הסלע, קבר רחל וטבריה. אתרים אלו נבחרו מתוך מגמה לתת ייצוג לאתרים החשובים לבני כל הדתות בארץ ישראל, ובמיוחד על מנת לרצות את המוסלמים והיהודים. הבולים הונפקו בשנת 1927, ושימשו לצורכי דואר עד סיום תקופת המנדט על ארץ ישראל. מכל אחד מן הציורים הונפקו מספר בולים בערכים נקובים שונים.

הדפסות השונות של בולי המנדט

הדפסי הרכב הראשונים של בולי המנדט בוצעו בירושלים, בבית הדפוס של הפטריארכיה היוונית אורתודוקסית. בשלב מאוחר יותר הועברה העבודה לביצוע בלונדון.

הסימן הבולט ביותר בעזרתו ניתן לזהות הדפסות אלו מצוי בצורת האותיות הלועזיות ששימשו לכתיבת המילה PALESTINE. בבית הדפוס בירושלים השתמשו באותיות בעלות תגים בקצותיהן, בעוד שבלונדון נעשה שימוש באותיות פשוטות, ללא תגים.

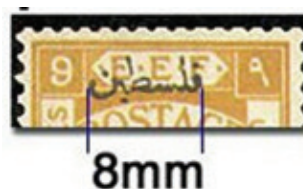

אותיות עם תגים

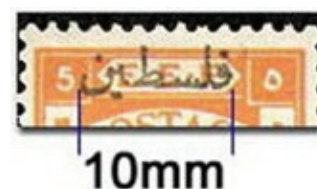

אותיות בלי תגים

בבית הדפוס בירושלים הודפסו הבולים שלוש פעמים: בפעם הראשונה הודפסה המילה "פלשתיין" בערבית כשהיא ברוחב של 8 מ"מ, צרה יותר מאשר באנגלית ועברית. בעקבות מחאת הערבים על הקיפוח נגדם, הורחבה המילה בערבית בשתי ההדפסות הנוספות לרוחב של 10 מ"מ.

8mm

10mm

על מנת להבחין בין בולים שהודפסו בירושלים בפעם השנייה ובין אלו שהודפסו בפעם השלישית, יש להביט על הגרשיים שבמילה א"י. אם הגרשיים בולטות מעל גובה השורה, המדובר בבולים מן ההדפסה השנייה, אם הגרשיים קצרות יותר, ומסתיימות בקו אחד עם שורת האותיות, המדובר בבולים מן ההדפסה השלישית.

גרשיים בולטים

גרשיים בגובה השורה

ההדפסה השנייה בוצעה למעשה בשני שלבים. ניתן להבחין בין שני השלבים באמצעות מדידת הרווח בין הכיתוב באנגלית ובעברית. בשלב הראשון הודפסו הבולים עם רווח של 7 מ"מ בין השורות, ולאחר מכן בוצע השלב השני (לגבי חלק מן הערכים בלבד) עם רווח מוקטן של 6 מ"מ בלבד.

6mm

7+mm

תקופת המעבר

בשלהי תקופת המנדט סגרו הבריטים את סניפי הדואר בארץ ישראל. מנהלת העם החליטה להמשיך את מתן שירותי הדואר ליושבים היהודיים, וזאת תוך שימוש בבולים ובחותמות מיוחדים. במספר יישובים שהיו נתונים במצור פעלו שירותי דואר חירום

יושבים במצור

בתקופה שקדמה להכרזת העצמאות כבר התנהלה מלחמת העצמאות במלא עוזה. הקשר עם מספר יישובים ברחבי הארץ נותק על ידי הערבים שסביבם, ומנהיגי אותם יישובים נדרשו למצוא פתרונות שיאפשרו את המשך שמירת הקשר עם יתר חלקי הארץ. באזורים אחדים, דוגמת יישובי הנגב ויישובי גוש עציון, הועברו דברי דואר בצורה לא מסודרת, תוך ניצול הזדמנויות להעברת דואר באמצעות מטוסים קלים שהובילו אספקה ותחמושת אל היישובים. בארבעה מן היישובים המנותקים הופעל שירות דואר מסודר.

ירושלים במצור

המצור שהטילו הערבים על ירושלים מנע את האפשרות להעביר אליה את בולי הקרן הקיימת עם הדפס הרכב שהוכנו בתל אביב. בדיקה במחסני הקרן הקיימת בירושלים העלתה כי במקום מצוי מלאי גדול של בולים ועליהם מצוירת מפת החלוקה, והוחלט להשתמש בבולים אלו.

מכתב רשום שנשלח לכתובת בתוך ירושלים ובזיל בחמישה בולים בערך נקוב של 5 מיל מן ההדפסה הראשונה.

הבולים נלקחו לבית דפוס ושם הדפיסו עליהם את המילה "דאר" ואת הערכים הנקובים הדרושים. המלאי הראשון שהודפס נגמר בתוך יומיים, והיה צורך בביצוע הדפסות נוספות של בולים אלו.

מחצית חודש אפריל 1948 החלו השלטונות הבריטיים לסגור בהדרגה את שירותי הדואר בארץ ישראל. הבריטים סגרו את סניפי הדואר, לא חידשו את מלאי הבולים, וביטלו את חברות של ארץ ישראל באיגוד הדואר העולמי.

מנהלת העם, ששימשה כממשלה של המדינה שבדרך, החליטה להמשיך ולהפעיל את סניפי הדואר ביישובים היהודיים, ולמנוע את ניתוק אמצעי הקשר העיקרי של האוכלוסייה בארץ.

בולים וחותמות תקופת המעבר

מאחר ומלאי הבולים המנדטוריים שנותר בסניפי הדואר לא הספיק על מנת להפעיל את שירותי הדואר, ולא היה את הזמן הדרוש להדפסת בולים חדשים, הוחלט להשתמש בבולי תעמולה שהודפסו על ידי הקרן הקיימת לישראל. על בולים אלו הוטבעה, באמצעות חותמות ידניות, המילה "דאר", והם הועברו לסניפי הדואר לצורך מכירתם לציבור. הדפס הרכב עם המילה "דאר" הוטבע על כל מלאי הבולים שהתגלה במחסני הקרן הקיימת, מבלי להתחשב במספר הבולים מסוג מסוים שנותרו במלאי. כך נוצר המצב בו חלק מבולי תקופת המעבר הפך להיות נדיר ויקר מציאות. בנוסף לחידוש מלאי הבולים הכנו עבור סניפי הדואר חותמות מיוחדות, הכוללות את המילים "מנהלת העם" ואת שם היישוב. חותמות אלו הופעלו בשמונים נקודות יישוב ברחבי הארץ. קיימים מכתבים רבים שהוחתמו בערים הגדולות, אולם מכתבים שהוחתמו ביישובים הקטנים נדירים מאוד.

המכתב המסחרי היחיד שנשלח מכפר יחזקאל

דואר צפת

ארגון ההגנה שהיה אחראי על הגנת אנשי הרובע היהודי בעיר צפת פעל לחדש את קשרי הדואר עם העיר, תוך עקיפת המצור שהטילו הערבים על הרובע היהודי בעיר. בבית דפוס מקומי הודפסו בולי דואר שעוצבו על ידי מ. אריה, תלמיד בצלאל שעבד בעיר כמורה לאומנות. עקב מחסור בנייר, הודפסו הבולים על צידן הפנימי של מעטפות ישנות שהיו בבית הדפוס (ומכאן צבע הרקע הכחול של הבולים). הבולים, שנועדו לשימוש עד להגעת בולי הדואר של מנהלת העם, הוצאו למכירה ביום 4 במאי ושימשו עד להגעת בולי דואר עברי ביום 16 במאי 1948.

מכתב שנשלח ביום הראשון לשימוש בבולי צפת

במכונית משורינת לראשון לציון

עם פרוץ מעשי האיבה כנגד הישוב היהודי, הותקפו הנוסעים בין תל אביב וראשון לציון מן המארב. לאחר מספר התקפות הוחלט כי התחבורה בין שתי הערים תתנהל באמצעות רכב משוריין. המועצה המקומית שהתכנסה לדון בנושא החליטה לייסד שירות דואר עצמאי שיוביל בעזרת הרכב המשוריין את הדואר לתל אביב. לצורך הפעלת השירות הוכנו בולים מיוחדים בערך נקוב של 40 מילים. הוקמו שני משרדים, במטבח הפועלים בראשון לציון, ובבית המסחר "פלס" בתל אביב, בהם נמכרו הבולים לציבור, ואליהם הובל הדואר באמצעות המשוריין.

מעטפה שנשלחה מראשון לציון ביום 5 באפריל 1948, היום הראשון להפעלת שירות הדואר במכונית המשורינת

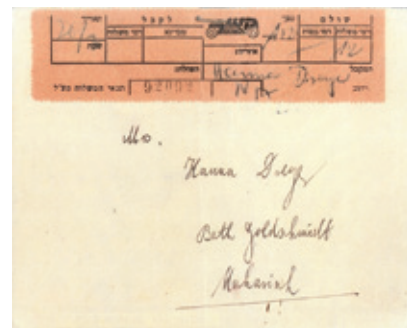
בולי החירום של ירושלים נשאר בשימוש גם לאחר מועד הכרזת המדינה, ורק כאשר חודש הקשר עם הבירה לקראת סיום חודש יוני 1948, הובאו לירושלים בולי דואר עברי. כשנותקו קשרי הדואר עם ירושלים, יזמה הקונסוליה הצרפתית בירושלים שירות דואר מיוחד לטובת נתיני צרפת בבירה. הקונסוליה הדפיסה מספר בולים לטובת שירות זה, חלקם נדירים מאוד.

מכתב שנשלח באמצעות הקונסוליה הצרפתית בירושלים ביום 15 במאי 1948. המכתב היחיד המבול בצמד בולים בערכים של 6 פרנק ו-10 פרנק.

נהריה המנותקת

ביום 17 במרץ 1948 ניתקו ערביי עכו את הכביש שהוביל מחיפה לנהריה, והטילו מצור על העיר. לאישה מקומית בשם מרי היה חבר בצבא הבריטי, שהסכים להעביר דברי דואר לחיפה תוך שימוש ברכב של הצבא הבריטי. סידור זה, שזכה לכינוי "קו מרי", פעל מספר ימים.

מכתב שהועבר מחיפה לנהריה באמצעות "קו מרי".

החל מיום 22 במרץ הועברו דברי הדואר מנהריה ואליה באמצעות סירה שעקפה את עכו והפליגה לחיפה. לצורך גביית התשלום עבור שירות זה הוכנו חותמות ובולים מיוחדים.

מכתב שנשלח מנהריה כשהוא מבול בבולי החירום. כשהגיע נשלח המכתב ליעדו באמצעות סניף הדואר בחיפה.

דואר ישראל

ביום ראשון, 16 במאי 1948, יומיים לאחר טקס הכרזת המדינה, הופיעו למכירה בוליה הראשונים של מדינת ישראל. מאז הנפיקה ישראל כאלפיים בולים שונים, המספקים למתעניין תמונה נאמנה של התפתחות המדינה

בולי דואר עברי

ראשיתם של בולי ישראל בתקופה הקשה של מלחמת העצמאות. על מנת שיהיו למדינה החדשה בולים מיד עם הקמתה, היה צורך לתכנן ולהדפיס אותם בזמן בו הבריטים עדיין שלטו בארץ, כשמדובר היה בפעולה לא חוקית.

בעת עיצוב הבולים עדיין לא היה ידוע באיזה שם תיקרא המדינה, ולפיכך, לאחר התלבטויות רבות, הוחלט לרשום על הבולים את הכיתוב "דאר עברי".

בולי דואר עברי הוצעו למכירה ביום 16 במאי, יום העבודה הראשון שלאחר טקס הכרזת המדינה. הסדרה כללה תשעה בולים, מהם שלושה בעלי ערך נקוב גבוה מאוד במושגי אותם ימים.

אך מעטים יכלו להרשות לעצמם את ההוצאה הכרוכה ברכישת

הבולים לאוסף, וכתוצאה מכך הפכו בולים אלו ליקרים בבולי ישראל.

בהמשך המאמר נפרט כיצד השפיע הדבר על שוק אספני הבולים בישראל.

השובל

על בולי דואר עברי, הבולים הראשונים של ישראל העצמאית, הוצגו מטבעות עתיקים מתקופת ימי בית שני ומרד בר כוכבא. מטבעות אלו, שהוטבעו בתקופה בה איבד עם ישראל את עצמאותו, סימלו יותר מכל את החידוש ההיסטורי שבתקומת מדינת ישראל.

מאחר והכיתוב על המטבעות נרשם בכתב עברי עתיק, שאך מעטים בקיאים בו, הוחלט לצרף לבולים דברי הסבר שיבארו לציבור את משמעות המטבעות. מנהל השירות הבולאי דאז, שהיה יוצא צ'כיה, זכר כי בצ'כיה היה נהוג לעיתים להדפיס לצד הבול ספח עם הסבר על מהות הבול. כך בא לעולם השובל.

הרעיון מצא חן בעיני הציבור, והאספנים העדיפו את הבולים עם השבילים הצמודים אליהם. השירות הבולאי המשיך להנפיק בולים עם שבילים, וישראל הפכה להיות המדינה היחידה בעולם שכל בוליה מונפקים עם שובל הסבר צמוד.

הבהלה לבולים

מדינת ישראל בימיה הראשונים הייתה נתונה במשבר כלכלי עמוק, ורק לאנשים מעטים יחסית הייתה הכנסה פנויה אותה יכלו להפנות לרכישת בולים כתחביב.

כחמש שנים מאוחר יותר, כאשר הוטב מעט מצבם הכלכלי של התושבים, ורבים יותר החלו לאסוף בולים, התברר שמחירי הבולים הראשונים האמירו מאוד.

"אאה!", חשבו האנשים, "אם כך, כל מה שצריך כדי להתעשר הוא לגשת לדואר ביום הנפקת הבולים החדשים, לקנות מספר גדול של בולים, להמתין חמש שנים, ולהתעשר ממכירתם".

וזה בדיוק מה שעשו אנשים רבים מאוד. בין השנים 1954 ועד 1960 צבאו המונים על פתחי משרדי הדואר ביום ההנפקה של בולים חדשים, ורכשו מיליוני עותקים מכל בול חדש.

חלפו חמש שנים נוספות, וכשבאו הרוכשים לממש את "השקעתם", התברר כי בולים אלו נמכרו במספרים כל כך גדולים, עד שאיבדו לחלוטין את ערכם הכספי.

גם כיום, יובל שנים מאוחר יותר, עדיין מוצף שוק הבולים במיליוני בולים ישראלים משנות החמישים, וגם כיום ערכם הכספי נמוך מאוד.

מעטפה ועליה מודבקים שישה בולים מסדרת דואר עברי. זו המעטפה היחידה עליה מודבקים כל שלושת בולי דואר עברי הגדולים יחד.

עיקרי תוכנית האירועים בתערוכה*

יום רביעי, 14 במאי:	
22:00 – 13:30	התערוכה פתוחה לקהל
יום חמישי, 15 במאי:	
22:00 – 11:00	התערוכה פתוחה לקהל
18:00 – 17:00	הרצאה: יואל אמיר – ציורי ארץ הקודש על גלויות דואר 1880-1935
יום שישי, 16 במאי:	
15:00 – 10:00	התערוכה פתוחה לקהל
12:00 – 11:00	הרצאה: רפי ליבנת – דואר עברי – עברית
13:00 – 12:00	סיור מודרך של יעקב שבתאי בנושא דואר עברי בתערוכה – עברית
יום שבת, 17 במאי:	
23:00 – 20:30	התערוכה פתוחה לקהל
יום ראשון, 18 במאי:	
12:00 – 10:30	Bernard Jimenez – סמינר בולאות נושאים: המתודה של השיפוט וחינוך שופטים ומציגים (מיועד למציגים תמאטיים ולשופטים)
22:00 – 11:00	התערוכה פתוחה לקהל
19:00 – 17:00	מפגש של איל"ת האגודה הישראלית לבולאות תמאטית
יום שני, 19 במאי: יום הילדים	
22:00 – 11:00	התערוכה פתוחה לקהל
21:00 – 16:30	מופע כוכבי ערוץ הילדים ג'טיקס ברחבת הכניסה לביתן 1 המופע ללא תשלום
17:40 – 17:15	טקס השקת הבולים שצוירו על ידי ילדים בהשתתפות שרת החינוך יולי תמיר
19:00 – 18:00	הרצאה: יהודה קליינר – איסוף מכתבים עתיקים והסיפורים מאחוריהם – עברית
20:00 – 19:00	הרצאה: רפי ליבנת – דואר צרפתי בא"י – עברית
יום שלישי, 20 במאי:	
22:00 – 11:00	התערוכה פתוחה לקהל
13:00 – 11:00	מפגש של האגודה לתולדות הדואר של א"י
17:00 – 16:00	מפגש פתוח עם מנהל השירות הבולאי
יום רביעי, 21 במאי:	
18:00 – 11:00	התערוכה פתוחה לקהל

* רשימת הפעילויות המלאה מתפרסמת בקטלוג התערוכה ובאתר האינטרנט של התערוכה.

המשבר היה גדול, ורבים נטשו את איסוף הבולים. עובדה זו החזירה את היקף ההנפקות החדשות למימדים סבירים, ובהתאם, השפיעה לטובה על ערכם של בולי ישראל שהונפקו בשנים מאוחרות יותר.

בולי ישראל שהונפקו בשנים האחרונות שומרים על ערכם, ופריטים מיוחדים, המונפקים מעת לעת (דוגמת הקונטרסים המהודרים שכדוגמתם הונפקו בתערוכות בולים קודמות, או גלויות הזיכרון הלא מנוקבות המשולבות בקטלוג התערוכה), אף האמירו במחירהם.

בולי ישראל כעזר חינוכי

מדינת ישראל מנפיקה מידי שנה כארבעים בולים חדשים, ואלו משקפים את ההווה הישראלית בזמן ההנפקה. מאורעות היסטוריים מתועדים בעת התרחשותם, הישגים מדעיים וכלכליים זוכים לכבוד הראוי להם, ונופי הארץ זוכים לפרסום.

איסוף בולי ישראל הוא חוויה מעשירה ומלמדת, המאפשרת להורים וילדים לעסוק בהנאה רבה בתחביב משותף.

תודה למר איתמר קרפובסקי
על עזרתו בהכנת סדרת המאמרים

סיפורים בנושא דואר ובולאות
<http://blog.tapuz.co.il/poststamps/>

כרמל 2008

קטלוג בולאי - PHILATELIC CATALOGUE

להשיג בחזק מס' 2
סחיר הקטלוג 150 שח'
לסביא סודעה זו סחיר 120 שח'
כמו כן ניתן להשיג מעטפות מיזחזחת
לגיליונות לקונטרסים

מסלובקיה:
בולים עם ברכות לעצמאות ה-60
ולתערוכת הבולים

איסוף מסורתי

המתכונת המסורתית בה אספו בולים מאז ראשית ימי התחביב ממשיכה לסחוף אחריה תומכים רבים. האספן המסורתי מתאפיין ברצון ובסבלנות להתעמק בפרטים הקטנים

■ מעטפות שבילו בבוכל בו עוסק האוסף. האספן ינסה להראות בעזרת מעטפות אלו את האופן בו השתמשו בבוכל (כבול רגיל, לצורך גביית קנסות, חיתוך הבול ושימוש בחלק ממנו). האספן יעדיף להציג מעטפה "מעניינת" ככל האפשר, כלומר מעטפה שנשלחה ליעד אקזוטי, או שהודבק עליה צירוף של מספר בולים שונים.

אחד התחומים המאתגרים במיוחד במסגרת הבולאות המסורתית כרוך בניסיונות להרכיב מחדש את גיליון הבולים השלם. לעין הבלתי מיומנת נראים כל העותקים של הבול זהים זה לזה, אולם למעשה אין זה המצב. התהליכים בהם משתמשים לצורך שכפול יצירתו המקורית של האמן במספר העותקים הדרוש להדפסת הגיליון השלם, גורמים להבדלים קלים בין הבולים. האספן המתמחה בכך מנסה ללמוד את ההבדלים הקיימים בין הבולים השונים בגיליון, ולאחר לאור הבדלים אלו את מיקומו של הבול בגיליון השלם. למעשה, מרכיב האספן פאזל קשה ומורכב במיוחד.

לתשומת לבך

למבקר בתערוכה מומלץ לקרוא בראש ובראשונה את דף הפתיחה של האוסף, ולברר לעצמו איזו מדינה מציג האספן, ובאיזו תקופה הוא התמקד. ככל שהתקופה בה עוסק האוסף מצומצמת יותר, כך הסיכוי להיתקל בפרטים נדירים ומיוחדים גדול יותר.

התמקדות בתקופה מצומצמת מחייבת את האספן ללמוד באופן מעמיק ביותר את הבולים אותם בחר לאסוף, ולנסות ולחפש מתוך עותקים רבים של הבולים את אותם פריטים שיציגו בצורה הטובה ביותר את כל התשניות הנדירות וישקפו את כל תהליכי הייצור של הבולים.

סימן נוסף היכול להעיד על איכותו של האוסף הוא הימצאותם של צמדות גדולות של בולים. צמדות של בולים קלאסיים יקרות מאוד, וקשות להשגה. אם הן נמצאות בתצוגה, סביר שימצאו גם פריטים נדירים נוספים, פחות בולטים במבט ראשון, וכדאי לחפש אחריהן.

בדף הפתיחה, ולאורך דפי האוסף, מומלץ לחפש את אותם מקומות בהם מצא האספן לנכון להדגיש את הפריטים המיוחדים שברשותו. מעטפה שהוקדש לה עמוד שלם, בול עם הסבר מפורט בציוד, או כיתוב באותיות מודגשות, כל אלו מעידים (בהנחה שהמדור באספן טוב) כי כדאי להעיף יותר מאשר מבט חטוף בפריט זה. מומלץ לנצל את ההזדמנות המיוחדת ולהביט באוספים של מדינות נידחות, אוספים שאינם מוכרים לרוב בישראל.

ב ראשית ימיו של תחביב איסוף הבולים מקובל היה לאסוף את בולי כל העולם, ולארגן אותם לפי מדינות ובתוך כל מדינה לפי סדר כרונולוגי. רבים מן האספנים המתחילים פועלים בדרך זו.

עם השנים, ככל שגדל מספר הבולים שהונפקו בעולם, הבינו האספנים כי לא ניתן להשלים אוסף שכזה. בצד אלו שבחרו להתעלם משאלת השלמות, ולהמשיך ולאסוף בהנאה רבה כל בול שנקרה בדרכם, היו אחרים שבחרו לצמצם את תחום האיסוף שלהם.

יש שבחרו להתמקד באיסוף בולי המדינה בה הם מתגוררים. אחרים בחרו במדינה, או קבוצת מדינות, שיש בה עניין או אתגר מיוחד מבחינה בולאית. כך או אחרת, העיקרון נשאר דומה. אוספים את כל הבולים ומסדרים לפי סדר כרונולוגי.

המגמה למקד את תחום האיסוף הלכה וגברה ככל שהידע אודות הבולים גדל. מחקרים בולאיים הצביעו על הבדלים הקיימים בין בולים הנראים לכאורה אותו הדבר בדיוק. אספנים לא הסתפקו עוד באיסוף של עותק אחד מכל בול, אלא ביקשו לאתר עותקים של הבול השונים מעט זה מזה, והמשקפים את תהליכי הייצור של הבול.

אספנים מומחים מתמקדים כיום באיסוף סדרת בולים אחת, או אפילו באיסוף בול אחד ויחיד, תוך הצגת תשניות רבות ככל האפשר מבול זה.

האספן המסורתי ינסה לשלב בתצוגה שלו פריטים מהסוגים הבאים:

■ פריטים המשקפים את תהליכי הייצור של הבול, החל משלב הציור המקורי של האמן שעיצב את הבול, וכלה בשלב הבול המוגמר כפי שהונפק בבתי הדואר. בקבוצה זו נוכל לראות פריטים דוגמת הדפסים מקוריים מן מהגלופות, שהוכנו במהלך ייצור הבול לצורכי הגהה, וגיליונות בולים לא מנוקבים, שנשמרו במצב זה ולא עברו את שלב הנקבוב.

■ צמדות גדולות ככל האפשר של הבול שהונפק לציבור. שאיפתו של האספן המסורתי היא להשיג, אם ניתן, גיליון שלם של הבול, כפי שהוכן בבית הדפוס. אולם ממרבית הבולים של התקופה הקלאסית לא שרדו גיליונות שלמים, ולפיכך ינסה האספן להשיג צמדה המכילה מספר בולים גדול ככל שיעליו למצוא.

■ תשניות של הבול, המציגות הבדלים שנוצרו בין הבולים במהלך שלבי הייצור השונים. תשניות כאלו יכולות לנבוע מתקלות שאירעו במהלך הייצור, או עקב שימוש בחומרים שונים במהלך ההדפסה (נייר מסוגים שונים, שימוש בגוונים שונים של דיו וכדומה).

תולדות הדואר

מאספן הבוחר להתמחות בתחום זה נדרש חוש בלשי ואהבה למחקרים היסטוריים

המכתב נשלח בשנת 1864 מהעיר עכו אל העיר פטרס שביוון. המכתב נשלח באמצעות הדואר האוסטרי, ובזמן כתיבתו המתאים של 20 סולדי, שנועד לשלם את דמי המשלוח עד נמל הכניסה ביוון.

המכתב הוחתם בסניף הדואר האוסטרי בחיפה, ביום 8 ביולי 1864. והועבר אל נמל סירוס ביוון, לשם הגיע ביום 5 ביולי 1864. לא, אין זו טעות.

המכתב נשלח מחיפה ביום 8 ביולי (על פי לוח השנה הגרגוריאני, זה שאנו משתמשים בו כיום), והגיע ליוון ביום 5 ביולי 1864 (על פי לוח השנה היווני) שהיה מקובל ביוון עד תחילת שנות העשרים של המאה העשרים). בין שני הלוחות היה במאה התשע עשרה הבדל של 12 ימים (שגדל בתחילת המאה העשרים, וכיום עומד ההבדל על 13 יום). על פי הלוח הגרגוריאני הגיע המכתב לנמל הכניסה ליוון ביום 17 ביולי 1864.

מאחר והמדובר בתקופה שקדמה לקיומו של איגוד הדואר הבינלאומי, והסכמי הדואר המאפשרים תשלום עד לבית הנמען במדינת היעד, כיסה תעריף הדואר את דמי המשלוח עד נמל הכניסה ליוון בלבד. עבור המשך הדרך בתוך יוון עד לבית הנמען, היה צורך בתשלום נוסף.

בפינה השמאלית התחתונה הודבק על המכתב בול יווני בערך נקוב של 20 לפטה, והמכתב המשיך בדרכו בתוך יוון.

את הסכום הנוסף עבור המשלוח בתוך יוון גבה הדואר מן הנמען בעת מסירת המכתב לידי, כך שהבול היווני שימש בתפקיד של בול "דמי דואר". המכתב הועבר לאתונה (לשם הגיע ביום 6 ביולי 1864), ומשם נשלח לבית הנמען בעיר פטרס. הנמען שילם את דמי המשלוח בסך 20 לפטה, והמכתב נמסר לידי לאחר שהוחתם בחותמת העיר פטרס ביום 8 ביולי 1864 (20 ביולי 1864 על פי הלוח הגרגוריאני).

בתצוגה מסוג תולדות הדואר לא ימצאו בולים כלל, למעט אלו המודבקים על המעטפות. כל מעטפה המגיעה לידי של אספן תולדות הדואר מהווה נקודת פתיחה לתעלומה בלשית. בעזרת הבולים וסימני הדואר המופיעים על המעטפה, ינסה האספן ללמוד מהיכן נשלחה המעטפה, לאן היא הועברה, באיזה נתיב, וכמה זה עלה. בקיצור, נתיבים ותעריפים זה שם המשחק.

אספן תולדות הדואר נדרש לדעת הרבה מאוד על הרקע ההיסטורי של התקופה בה הוא עוסק. שורה ארוכה של אירועים יכולים להשפיע על נתיבי העברת הדואר, וכתוצאה מכך, על עלות המשלוח כפי שהיא באה לידי ביטוי בסימנים הרשומים על המעטפה.

בין האירועים המשפיעים על הנתיבים והתעריפים ניתן למנות את הגורמים הבאים:

- ניתוק יחסים דיפלומטיים בין מדינות, או הכרזה על מלחמה, מונעת העברה ישירה של דברי דואר בין שתי המדינות. דוגמה למצב זה יכולים לשמש המחקרים המעמיקים שבחנו את מגוון הדרכים בהם הועברו מכתבים בין גרמניה הנאצית ומדינות הברית במהלך מלחמת העולם השנייה.
- סלילת דרך, בניית גשר חדש, חפירת תעלה, פתיחת קו ספנות, או המצאת אמצעי תחבורה חדש ומהיר, כל אלו מאפשרים לקצר משמעותית את זמן המשלוח ולהוזיל את התעריף. כך לדוגמה השתנו נתיבי העברת הדואר אל ארץ ישראל בהתאם לערי הנמל אותן פקדו ספינות הקיטור מאירופה.
- ערכים לאומיים משפיעים פעמים רבות על תעריפי הדואר. בין הדוגמאות הרבות ניתן למנות את התעריף המוזל למשלוח דואר הניתן לעיוורים, או את התעריף המוזל למשלוח מכתבים מישראל לקפריסין בשנים הראשונות לקיום מדינת ישראל (וזאת במטרה לאפשר יצירת קשר עם העצורים במחנות המעצר הבריטיים).

לתשומת לבך

על מנת להפיק את המיטב מעיון באוסף מסוג תולדות דואר, מומלץ לקרוא את דף הפתיחה שכתב האספן. לרוב יוצגו שם תיאור כללי של התקופה, והגורמים שהשפיעו על תעבורת הדואר. בדרך כלל יוצגו על כל דף באוסף שתי מעטפות, ולצידן הסבר מפורט של סימני הדואר המופיעים עליהן. מומלץ לחפש את המעטפה ה"מלוכלכת" ביותר, כלומר זו שיש עליה חותמות רבות ושונות. לרוב מעידות חותמות אלו על הטלטולים שעבר המכתב בדרכו, ולא אחת יהיה כרוך בכך סיפור מעניין.

איסוף לפי נושאים

תחום אספנות הצובר תומכים רבים בשנים האחרונות, רבים מהם ילדים ובני נוער. איסוף לפי נושאים דורש מן האספן ידע רחב בתחום בו הוא מתעניין, היכרות עמוקה עם סוגי הפריטים הבולאיים שהונפקו בעולם, וכישרון לספר סיפור

לתשומת לבך

די במבט חטוף כדי להבחין אם התצוגה שעל המסגרות שייכת לאספן תמאטי. האוסף יהיה צבעוני יותר (בגלל הבולים המודרניים), ו"מבולגן" יותר (בגלל ריבוי סוגי הפריטים).

במרבית המקרים מספיק "להביט בתמונות" כדי לדעת את נושא האוסף, אולם אין להסתפק בזה. האספן התמאטי נדרש לתת כותרת לאוסף, המגדירה במדויק את גבולות הנושא אותו הוא מציג. יש הבדל רב בין אוסף של "כלבי מזחלות" ובין אוסף של "כלבי נחיה", והשופטים בוחנים את מידת ההתאמה בין הפריטים המוצגים ובין כותרת האוסף.

האספן נדרש להציג, בדף הפתיחה של האוסף, תוכנית המפרטת את ראשי הפרקים של הסיפור אותו הוא מספר לאורך דפי התצוגה. קריאת התוכנית מאפשרת לקורא (ולשופט) לבחון את היקף הידע של האספן, ועד כמה הצליח לשלב בתצוגה היבטים רחבים ומעמיקים יותר של הנושא.

אחד המדדים המאפשרים לבחון תצוגה תמאטית במבט כללי, הוא היקף הכיתוב שצרף המציג לפריטים שבתצוגה, והאופן בו בחר לשלב בין הכיתוב והפריטים הבולאיים. אוסף טוב הוא כזה בו ליד כל פריט בולאי יש כיתוב קצר המסביר את הקשר של הפריט לנושא, ומפרט, אם יש צורך בכך, את משמעויות מבחינה בולאית. אוסף בו הכיתוב קצר, פזור, ומופיע בראש הדף בלבד, מעיד לרוב על חוסר היכרות מספק של האספן עם הנושא בו בחר.

מומלץ לחפש את אותם אוספים בהם בחר המציג להתמקד בנושאים לא שגרתיים, או בנושאים מופשטים. לרוב מעיד הדבר על דמיון של המציג, מה שמעלה את הסיכוי להנאה מן התוצאה. כדאי לחפש בין דפי התצוגה את אותם פריטים שאינם מובנים מאליהם. בול עם תמונה של סוס באוסף של "סוסים" אינו צריך להפתיע איש, אולם אם ימצא בתצוגה זו בול עם תמונה של חתול, מן הסתם הצליח האספן לאתר קשר בין החתול ובין הנושא "סוסים" וכדאי לקרא וללמוד על כך.

לצעירים שבין הקוראים (ולוהריהם) מומלץ לבחון במיוחד את האוספים התמאטיים המוצגים באגף הנוער של התערוכה. איסוף לפי נושאים פופולארי מאוד בקרב בני נוער, ומעניין מאוד לראות את היצירות והכישרון שמגלים הילדים בבואם להציג את הנושא אותו הם אוהבים. אוספים כאלו מורכבים לרוב מפריטים מצויים ונגישים, דבר היכול להעלות רעיונות במוחם של הצופים הצעירים.

אספן הבוחר לאסוף בולים לפי הנושא המופיע בהם מכונה בלשון הבולאים אספן תמאטי. איסוף תמאטי משלב אהבת בולאות יחד עם היכרות עמוקה עם הנושא בו בחר האספן. מטרת התצוגה התמאטית היא לתאר את הנושא הנבחר תוך שימוש בבולים ובפריטים בולאיים נוספים.

האספן נדרש לתאר את הנושא במתכונת של סיפור. עליו לבנות תוכנית מסודרת, בעלת רצף הגיוני, ולפרט את כל העובדות השייכות לנושא בו בחר.

האספן חייב לספר את סיפורו אך ורק בעזרת פריטים בולאיים. אסור לו להיעזר בתמונות, ציורים, שטרות כסף, גלויות או כל פריט אחר שאינו תקף מבחינה בולאית.

חוקי התצוגה מחייבים את האספן לשלב באוסף פריטים ממגוון רחב ככל האפשר. עליו להציג בולים מכל התקופות, בולים קלאסיים ובולים מודרניים גם יחד. עליו לשלב דברי בולים, דוגמת גלויות דואר, אגרות אוויר, ומעטפות פרסומת. עליו לאתר חותמות דואר מתאימות ממגוון סוגים ותקופות, ועליו לאתר כל פריט בולאי נוסף העשוי לקדם את הסיפור התמאטי.

בנקודה זו באה לידי ביטוי מיומנותו של האספן התמאטי כבולאי. עליו להיות בקיא במגוון הפריטים הבולאיים שיצאו אי פעם בעולם, ולדעת להבחין בין אותם פריטים שהם חוקיים לשימוש בתצוגה ובין אותם פריטים שאינם כאלו.

פריטים המתאימים לתצוגה

ניתן להמחיש נקודה זו על ידי הצגת ההבדל בין גלויה צבעונית האסורה לשימוש בתצוגה תמאטית ובין גלויות דואר המותרות ואף רצויה.

הראשונה הונפקה על ידי גורם פרטי. למעשה כל אדם יכול לגשת לבית דפוס ולהכין לעצמו כל פריט בו הוא מעוניין. על גלויה כזו לא מודפס בול דואר, אלא מסומן המקום בו נדרש השולח להדביק בול דואר משלו.

השנייה הונפקה על ידי הדואר, שהוא גורם ממלכתי רשמי. קודם להדפסת הגלויה עבר העיצוב תהליכי בדיקה ואישור, והתוכן המופיע בה מייצג את עמדתה של המדינה המנפיקה. הבול מודפס מראש על גלויה שכזו, וניתן לשלוח אותה ללא צורך בהדבקת בולים נוספים.

בין שני הטיפוסים העקרוניים האלו קיים מגוון רחב של מצבי ביניים הדורשים מן האספן להכיר היטב את הפריטים אותם הוא אוסף.

תחומי איסוף נוספים

- **גלויות מרב** – גלויות מרב הינה פריט בולאי שאינו מיוצר לרוב על ידי הדואר, אלא על ידי אנשים פרטיים. המדובר בפריט המורכב מגלויות דואר צבעוניות, עליה מודבק בול ומוטבעת חותמת. כללי האיסוף קובעים כי חייבת להיות התאמה מרבית בין נושאי הגלויות, הבול והחותמת, ומכאן שם הפריט. קיימים כללים רבים המערימים קשיים בפני מי שמעוניין להכין גלויות מרב, דבר ההופך את העיסוק בנושא למאתגר במיוחד.
- **מסגרת אחת** – אגף חדש יחסית המבקש לפתוח את דלתות התערוכה בפני אוספים מצוינים בעלי היקף מצומצם. לאור העובדה שיש אספנים שבחרו להתמקד באיסוף בולים של מדינות או נושאים שאינם מכילים די חומר בולאי על מנת למלא חמש מסגרות, כללי האגף קובעים כי ניתן להציג במסגרתם מסגרת אחת יחידה.
- **אגף הנוער** – באגף זה מרוכזים אוספים השייכים לבני נוער בגילאים שונים. האוספים מורכבים על פי כללי התצוגה הרגילים (מסורתי, תמאטי וכו'), אולם נשפטים על פי כללים מקלים המתחשבים בגילם הצעיר של האספנים.
- **אגף ההדרכה** – אגף ייחודי לתערוכת "ישראל 2008". מסגרות התצוגה באגף זה אינן עומדות לתחרות, והן הורכבו על מנת להציג בפני המבקרים אפשרות ללמוד בולאות.
- מלבד שלושת תחומי האיסוף העיקריים שתוארו בעמודים הקודמים, מוצגים בתערוכה אוספים השייכים לאגפים הבאים:
 - **דואר אוויר** – תחום איסוף מתמקד בעיקר בהתפתחות שירותי דואר המובלים בכלי טייס שונים, החל במכתבים שהובלו באמצעות יוני דואר וכדורים פורחים, וכלה בדברי דואר המובלים במטוסים מודרניים. לתחום זה יש מאפיינים רבים הדומים לתחום תולדות הדואר, והאספן מנסה לאייר את התפתחות השירות, ונתיבי העברת הדואר.
 - **דואר חלל** – תחום זה התפתח מתחום דואר האוויר, והוא מתמקד בהובלת דברי דואר אל החלל. בין היתר ניתן למצוא בתצוגות השייכות לתחום זה מעטפות שנשלחו לחלל, או מעטפות שהוחתמו בבסיסי השיגור של רכבי החלל.
 - **דברי בולים** – אוספים המוצגים באגף זה מתמקדים בפריטים בולאיים הנקראים בשם הכולל "דברי בולים". הכוונה לגלויות, אגרות, עטיפים, אגרות אוויר ומגוון של טפסים אחרים ששימשו לצורך העברת מסרים. כללי התצוגה באגף זה דומים במידה מסוימת לאלו הנהוגים באגף המסורתי.
 - **בולי הכנסה** – אגף בו מוצגים בולים שאינם בולי דואר. המדובר בבולים שהונפקו על ממשלות או גופים אחרים לצורך גביית מיסים.

יצא לאור המילון האנציקלופדי לבולאות ולדואר

עברי-עברי-אנגלי

מעל אלף מונחים * מאות תמונות צבע * טבלת הנפקות של יותר מתשע מאות רשויות * קובץ מאמרים לבולאים מתחילים, מפתח צבעים ועוד...

ספר חובה לכל מתעניין

מתאים לבולאים מנוסים, למתחילים, לילדים ולנכדים, כמתנת יום הולדת ואירועים אחרים, להעשרה עצמית ועוד..

ניתן להזמין בחנויות הבולים והוצאה לאור בולאית

טל. 054-4405101 E-Mail: stamp@nana.co.il
www.philapub.com

אסף אברהם
המילון האנציקלופדי
לבולאות ולדואר

17.5.2008
חותמת אירוע
יום הפרחים

16.5.2008
חותמת אירוע
יום דואר עברי

15.5.2008
חותמת אירוע
יום תל אביב

14.5.2008
חותמת אירוע
יום ירוק

21.5.2008
חותמת אירוע
יום הגימלאים

20.5.2008
חותמת אירוע
יום המנויים

19.5.2008
חותמת אירוע
יום הילדים

18.5.2008
חותמת אירוע
יום דואר ישראל

פריטים בתערוכה

גיליון בולים מיוחד עם 12 דמויות מגיבורי ערוץ גטיקס לילדים (וגם למי שמרגישים ילדים) צילום למזכרת עם בוב ספוג

בולי מידן ראובן

קונה ומוכר בולים
בולי ישראל, שנתונים,
תוויות קלוסנדורף, סימה ובולי זרחן שונים

טל' נייד: 052-8301265

רומנו בית מכירות

למכירה בולי אנטרטיקה, פוקלנד, סאוט-ג'ורג'יה,
נושאים, ציפורים, אוניות, אומנות וכדור-רגל.
ניתן לעשות הזמנה בדאר.

סוכנות בלעדית לאביזרי בולאות LINDNER

מען 03-5463664, ת.ד. 23274, חנות 03-5282790

בית טוב www.bait-tov.com

בולים בחבילות לפי נושאים ולפי מדינות,
בולי ישראל, חותמות, אלבומים ואביזרים.

שילחו 200 בולי ישראל משומשים כלשהם (לא שונים)
רחוצים, נקיים ולא פסולים, ותקבלו סדרות בולי חו"ל.

ת"ד 2275 בת-ים 59121, טל/פקס: 03-5535313

בולי גלעדי

בולי ישראל חו"ל, נושאים, יודאיקה,
בולי הרשות הפלסטינאית

אלבומי בולים IMPORTA והוויד ובולי ישראל
במחירי מבצע בדון 4-5
בתערוכת הבולים

רח' אלנבי 76 ת"א קומה ב' טל: 03-5163871

מרכז הבולים

מתמחים במוקדמים, מנדט, מנהלת העם ובולי ישראל,
טעויות, תוויות מכל הסוגים, זרחנים
בולי חו"ל לפי חלוקה למדינות ונושאים

נציג בלעדי של DAVO-1 MICHEL

אלנבי 94 תל-אביב (במרתף)
טל': 03-5605755; פקס: 03-5605430
email: stamps.center@gmail.com

NEGEV HOLYLAND STAMPS

- מתקיימות מכירות פומביות פעמיים בשנה
- המעוין בקטלוג מתבקש לפנות אלינו
- מעוניינים תמיד בחומר למכירות פומביות או לקניה

- ISRAEL, INTERIM, BRITISH MANDATE,
OTTOMAN PERIOD, JUDAICA
- AUCTION ARE HELD TWICE A YEAR
Please write for a catalogue
Ask about special low vendor commission rates
P.O.Box 8101 - TRENTON NJ 08650 USA
E-mail: LEADSTAMP@VERIZON.NET
Phone: 609-298-2891

קונים בלבד !
קונים אוספים ולוטים של מעטפות ומכתבים
שעברו בדואר מפלשתינה וישראל
(לא מעטפות יום ראשון)

תשלום מייד

אמנות מוצרים בולאיים (ישראל) בע"מ

טל. 09-9512356

אוניסטמפס

בולי גרמניה, אנגליה, שווייץ,
צרפת, ישראל,
נושאים, יודאיקה ועוד.

קונים אוספים בולים ומטבעות
ת.ד. 32120 תל-אביב 61320,
טל. 03-5661077

אליק רינק

בולים ומטבעות וטלכרד

קונה ומוכר

רח' הס 4 פינת אלנבי 35, ת"א ת.ד. 4124,
טל. 03-6297192, פקס. 03-5255131,
מען: 03-5227922

מוטי ברש בולי דיזינגוף

בולים - ישראל וחו"ל - מכירה, קניה, הערכה
מטבעות ושטרות אלבומים ואביזרים
המבחר הגדול בארץ!!

דיזינגוף סנטר ת"א חנות 420,
טל/פקס. 03-5251552,
דוא"ל: motib51@smile.net.il

הספריה הבולאית

של התאחדות בולאי ישראל

הספריה הבולאית של התאחדות בולאי ישראל פתוחה
לקהל הרחב ביום ה' בלבד בשעות 12:00-19:30
(ללא תשלום)

השאלת ספרים, קטלוגים, מגזינים וצילומי תצוגות -
לחברי ההתאחדות. עיון במקום - לקהל הרחב.

הכניסה חינם

רח' פינסקר 2, תל-אביב, קומה א',

טל': 03-6295547

בולי האו"ם למען עולם טוב יותר

היו שותפים לחוויה אסטטית ומעורבות בקידום נושאים כלל עולמיים

6 במרץ 2008 - יצורי הים

בואו לבקר אותנו בדוכן האו"ם
באליפות העולם בבולאות
גני התערוכה תל-אביב 14-21 במאי

הצעה מיוחדת - מהדורה מוגבלת
של אוסף בולי הדגלים: 1980-2007

